

שעט פי' הטור קרה על התורה

אכילה ולא שתייה דכתיב והבדילה הפרוכת לכם בין הקדש וגו'. ופי' הוא בקדש הקדשים תאכלנו בקדושת קדש הקדשים כי תחלה אמר קדש הקדשים לך הוא ולבניך שלא תנהגו בהם כדון קדשים קלים וחזר ופי' בקדש הקדשים תאכלנו שתהיה אכילתך בהם בקדושה חמורה לפי שכבר פי' צמחה ומטאת מחומר שיש באכילתו ולא כקדשים קלים: (ט) זרה יהיה לך מקדש הקדשים. הקדשים יהיה לך וכן כל זכר יאכל אותו קדש יהיה לך וכן וזשם יהיה לך וצבורים כתיב צבורי כל אשר צארם לך יהיה הקדשים לך ליהיה וכן כל חרם ציראל לך יהיה דבר שיש ממנו לאישים לך יהיה הכל וכתב בפער רחם יהיה לך צציל שכולל עם צצר צבור צהמה טהורה שממנו לאישים והא דכתיב צחזה התנופה ושוק התרומה לך יהיה לפי שפולה צצר צבור צאלו לומר כמו שחזה ושוק לך גם צצר צבור לך: (יט) ברית מלח. פי' ר"א צרית כרותה מגורת ארץ מלחה ומקום המלח כמו נכרת שלא יעלה צו למח: (כ) בארצם לא תנחל. פי' הרמזין שלא תנחל חלק כאחד מן השצטים וחלק לא יהיה לך אפילו חלק קטן לא יהיה לך צארם כלל כי הערים שיתנו להם ערי מקלט היו לישראל. ואזרה הזאת צכהנים ואמר כך מזהיר הלויים ומתוך צני ישראל לא ינחלו נחלה כלל כדרך שהזהיר הכהנים. ורצותינו דרשו צארם לא תנחל צשעת חלוקה וחלק לא יהיה לך צציה:

פרשת חקת

יט (ב) זאת חקת התורה. פי' רש"י שנאמר צה חוקה לפי שאומות העולם מונין צה את ישראל וכו'. וכתב הרמזין ומה שמונין יותר צפרה מצשאר קרצנות שמכפרים ויש מהם שמיטהרים כקרצנות הזו והיולדת לפי שהיא נעשה צחוץ ונראה להם שהיא נוצחת לשעירים על פני השדה. והפרשה הזאת תשלים צתורת כהנים ונכתבה כאן אחר מתנות כהונה לומר שטהרתן של ישראל תהי' ע"י הכהנים. ופי': זאת חוקת התורה אשר צורה ה'. אשר נוייתי כמו ואל משה אמר עלה אל ה' וכמו נשי למך. אי נמי מקרא מסורם הוא דבר אל צני ישראל זאת חוקת התורה אשר לזה ה' לאמר: דבר אל בני ישראל. ולא אמר דברו כי משה הוא העיקר. ומעם: אריך. שיעשו כן צמדצר לשעתם ואחר כן יעוה שתהיה לצני ישראל ולגר לחוקת עולם לדורותם. ולאמר ונתתם ולא ונתת להבנים אהרן עמו לכבודו כי שניהם יעוה לאלעזר לשחוט לפניו. או ונתתם לרצים עכשיו ולדורות כי אלעזר השוחט מיד צ"ד יקחנה שיתנוה לו שפעשה צכהצר ועל דעתם: לא עלדה עליה על. כתיב חסר לומר אפילו לא משכה צעול חלא עלה עליה לצד פסולה: (ג) ונתתם אותה אל אלעזר. פירש"י מנותה צסגן. וכתב הרמזין לא שיהא עיקר מנותה לעולם צסגן יותר

שפ

על התורה

חקת

פי' הטור

מצכה גדול או כהן הדיוט דהא פליגי צה תנאי צספרי לויכא מאן דאמר לדורות צכהן גדול ולויכא מ"ד צין צכהן גדול צין צכהן הדיוט לאלא הוראת שעס היתה שליותה תורה שתהיה צאלעזר והוא ה' סגן והולך לומר כי המצוה הזו לעומק סודה ראויה לינתן לגדולי כהונה ולא נתנה לאהרן ואולי הוא לגדולתו כי הוא קדוש השם המכפר צמקדשו ולא רצה לינתן לו עבודת חוץ או היה להכתיר אלעזר ולחנכו צחיי אציו צמצוה מן המצוות של כהונה גדולה או היה לעונש העגל כדצרי ר' משה הדרשן ומסצרא לדורות ה' צכ"ג כמו עתה שהיתה ע"י הגדול שבכהונה אחר אהרן כן תהיה לעולם ע"י הגדול שבכהונה והוא כ"ג כסתם משנה צמסכת פרה פרת חטאת שחטטה שלא צכ"ג פסולה ור' יהודה מכשיר: (יב) ואם לא יחטטא וכו'. פי' הרמב"ן צא לומר לע"פ שכצד כצם צמים כמו שמפורש צשאר טומאות שצריכין ציצום דכתיב ואם לא יבצם וצשרו לא ירחץ ונשא עונו לעפ"כ מטמא מקדש כאלו לא טבל. חה פי': (יג) עוד טומאתו בו. כל זמן שלא נתחטט: את משכן ה' טמא. פי' את אשר צמשכן טמא. כמו הדרך ילכו שחסר אשר: (יד) אדם כי ימורץ באהרל. דיצר הכתוב צהווה על אדם שמת צאהל וה"ה אם מת צחוף והכניסוהו לאהל: כל הבא אל האהל וכ"ל אשר באהרל. הכלים אשר צתוכו והאהל עצמו צכלל זה מדכתיב והיה על האהל. והאכיר הכתוב אהל לומר שהוא עצמו טמא ז' וצריך הזאה. ועוד שישראל יוצאי אהלים היו צמדצד ודיצר הכתוב צהווה כי המצוה מיד ולדורות וה"ה לצית ולכל המאהילים שמציאין את הטומאה על כלים ונפשות שסם אלא שאין הצית המחוצר מקבל טומאה כלל: (טז) בחלל חרב. כתב הרמב"ן דיצר הכתוב צהווה וה"ה לחלל אצן או אצרוף והאכיר חלל ומת כנגד הצהמות שהחומות טהורות והצבלות מטמאות. ורצותינו דרשו מפני ייתורו שהמרצ הרי הוא כחלל: (יז) ונתן עליו מים היים אל כלי. לכאורה מפשט הפסוק משמע שיתן המים על האפר ואינו כן אלא שנו רצותינו שהנותן אפר תחלה ואח"כ מים פסול מדכתיב מים חיים אל כלי שתהא חיותו צכלי אלא כך פי' הפסוק ונתן על האפר מים חיים שהוא צכלי לומר שיערב האפר צמים צכלי עד שיהיו המים צפין עליו: (כ) כי את מקדש ה' טמא. פי' כאשר מקדש ה' טמא כמו כי יקרא קן לפור. והאכיר הכתוב כרת צ' פעמים ועל דעת רצותינו לחייב צמשכן אהל מועד וצמקדש צית עולמים. ואפשר כפי פשוטו כי את מקדש ה' קושי הקרבן כי צבר חייב כרת צאוכל מוצח השלמים אשר לה' וטמאתו עליו וכאן חייב על מי שלא נתחטט ציום ג' וציום ז' לע"פ שטבל ויהיה מקדש קדשי ה' כמו את מקדשו ממנו ופירש כרת צפרשה על טומאת מקדש וקדשיו. והנכתב צעיני כפשוטו כי הכרת הראשון צנוגע צמת כמו שאמר כל הנוגע צמת צנפש והשני צמאהילים שלא נגעו כי פי' ואים אשר יטמא צכל אלה הנזכרים ולא יתחטט:

שפא פי' הטור חקת על התורה

כ (א) ויבואו בני ישראל כל העדה מדבר צן.
 כתב הרמב"ן כתב רש"י עדה שלימה כי כבר מתו מתי מדבר וכן דעת ר' אברהם. והקשה הוא א"כ מה צורך להזכיר עדה צבואם אחרי כן אל הר ההר. ור' אברהם אמר כי הזכיר זה בעבור כי יאלל אלוהים להלחם זה והגיד הכתוב שלא נפקד מהם איש צבואם מעיר אדום. והקשה הרמב"ן על זה כי ישראל נטו מעליה ולא נלחם בהם כלל. ופי' הוא כי ענה הכתוב להזכיר כן במקום התלוות ויבואו כל עדת ישראל אל מדבר סין אשר בין אלים צין סיני. וישעו כל עדת ישראל למסעייהם מרפדים.. הודיעונו כי היו בולס בתלוגה וכן ישאלו כל העדה קולס ויצבו. וילוח כל עדת ישראל עמדת. ולאמרן צבואם אל הר ההר להודיע שכולס היו צהספידו של אהרן קדוש ה': (ב) ויקהלו העם על כושה ועל אהרן (ג) וירב העם עם משה. על שניהם נקבלו אל עיקר המריצה עם משה היתה: (ד) ולמה הבאתם את קהל ה'. למה אמרו קהל ה' אלל אמרו עד עתה היה לכם פתחון פה לומר אינכם ראויים לעשות לכם כס שאין השכינה שרויה ציניכם אלל עתה שמתו כל הסטאים ושכינה צינינו וכולנו קהל ה' למה נמות צמא: (ה) לא מקום זרע. מלמד שהצאר היתה מגדלת לכם מיני זרע ומיני חילנות לפי שעה בכל מקום שחנו שהרי לא התרעמו שלא היו במקום זרע אלל עתה שפסק הצאר: ותאננה וגפן זרמון. ולהלן מקדים גפן כדכתיב איש תחת גפנו ותחת תלנתו וכאן הקדים תאניס רמז למה שאמרו צפרה אדומה ששורפין אותה צעלי תאניס לכך הקדים תאנה משום דסליק מפרשת פרה: (ח) ודברתם אל הסלע. פי' הרמב"ן כמו על הסלע שזוה שילמרו לעיני העדה צהיותם נקבלים כולם שהם יוליא לכם מן הסלע וכן עשו ופי': לעיניהם. כמו לפנייהם פי' שישמעו כולם. א"נ לעיניהם שיהיה הדבור לעדה צהיותם נקבלים שם והסלע לעיניהם כמו שמפורש צעשייה ויקהילו משה ואהרן את כל הקהל אל פני הסלע והטעם כמו שדרשו רבותינו שלא יאמרו מעיינות ונחלים היו שם תחלה. ויתכן שהוא כמסורס הקהל העדה אל פני הסלע ודברתם לעיניהם ונתן מימיו פי' שיהיו מיד מים רבים כי מלת נתניה רומזת לריבוי כמו ונתנה הארץ יבולה ועץ בשדה יתן פריו וכן כתיב ונחלים ישטופו. ועל דעת רבותינו זה ה' הנור אשר היה צחורצ הוא היתה צארה של מרים ומתגלגלת עמהם וכשמתה צגנת הארצעים נסתם ועתה חזר ע"י משה ולכן אמר מימיו. וכתב הרמב"ן ועל דרך הפשט היה שם סלע סמוך למחנה וזוה ודברתם אל הסלע אשר לפנייהם. וגם אפשר לפרש אל הסלע אשר לעיניהם כלומר הראשון שיראו ופי' מימיו המים שילאו ממנו ואמר לשון מימיו לומר כי מגוף הסלע ינאו לא מן הארץ אשר החתיו כמנהג מעיינות רבים רק מאמלעו וכן כתיב ההופכי הנור אגם מים. וחזר ואמר: ודוצאת להם מים מן הסלע. פי' כי איתה צעודך

שפ

על התורה

חקת

פי' הטור

שם תוליד מים מן הסלע שכולם יראו אותם נוצעים ממנו: והשקיר
 את העדה. שתגוה אותם לשתות לעיניך וכל זה לפרסם הנם וצמעשה
 לא נאמר וישק את העדה אלא ותשת העדה כי מרוב הצמאון בראותם
 מים רבים ונחלים נפלו על הנחל ושתו: (י) הזמן הסלע הזה נוציא
 לבם מים. כתב הרמב"ן חלילה שיהי' התימה למניעות כי משה רבינו
 לא יפלא ממנו כל דבר מה' ונפלאות גדולות מזה ראה ועוד כי כבר
 הוציא להם מן הצור. ואלמרו המפרשים שיש תמיהות מתקיימות כמו
 הנגלה נגלתי. ור"א כתב הזמן הסלע הזה יש לנו כח להוציא לכם רוחה
 לומר שאמרו להם שמעו נא המורים וכי מן הסלע יש לנו כח צטבע
 שנוציא אנחנו ממנו מים רק תכירו כי מאת ה' הוא והוא אשר הוציא
 אתכם והוא שהוציא אתכם אל המקום הזה והוא שיפרנס אתכם זו. ולפי
 דעתי כי ה"ל הוא לשאלה הזמן הסלע הזה נוציא לכם מים אם לא כי
 לפעמים מפרש הכתוב בשאלה הן ולאו כמו ה"ל ע"ז א"ל ונפעמים
 מזכיר ה"ל לזכור כמו הזה אחיכם הקטן. הידעתם את לבן צן נחור ושאלו
 אותם כדי לנסות מה בלכם ואמרו להם שמעו נא המורים מה תחשבו
 על ה' הזמן הסלע החזק הזה נוציא לכם מים יהיה הדבר הזה אם לא
 והפליג צמורים להגיד שהם מקטני אמנה ושהם מריצים עמהם מפני
 שמתחזים שאין צד להם לעשות עמהם דבר גדול כזה. ורש"י פי' שיצא
 לו הסלע צן הסלעים ואמרו להם מאי איכפת להאי אחי סלע יהיה
 והשיבו להם הזמן הסלע הזה שלא נצמחינו עליו נוציא לכם מים: (יב)
 יען לא האמנתם בי. כתב הרמב"ן אין החטא במשה ואהרן מפורש
 בתורה. ורש"י פי' מפני שגוה אותם ודברתם אל הסלע והם הכו. והקשה
 הוא על זה כי מאחר שזה קח את המטה יש צמטעם הזה שיהיה צו שאלו
 ה' ראונו בדבור בלעד מה המטה הזה צידד וכן צמכות מגרים נאמר והמטה
 אשר נהפך לנחש תקח צידך והוא להכות צו ולפעמים אומר נטח ידך
 וחינו מפרש בטובה ורש"י לומר שיהיה צמטה וע"ז א"ל הנם גדול בדבור
 יותר מזהבאף כי הכל שזה אצל הסלע ועוד למה אומר על זה מעלתם
 צי ועוד הלוואה בדבור אל הסלע אינו אלא שיאמרו להם צפני הסלע
 שהשם יתצרך יוציא להם ממנו מים וכן עשו בדכתיב ויקהילו נשה ואהרן
 את כל הקהל אל פני הסלע ויאמרו אליהם הזמן הסלע הזה נוציא לכם
 מים. ור"מ צטעל שהכעיסוהו עד שאמר הזמן הסלע הזה נוציא לכם מים
 והיה צדעתו כי אין יכולת צנו להוציא מים מן הסלע כי אם צמח השם והוא
 לא צי' דצרו הי"ע וחשבו הם בלכם בי דבור שלא יוכל השם להוציא מים
 מן הסלע ח"ה מעם לא קדשתם אומי וכן אומר כי אמרו את רוחו וצמח
 צפתיו אלמא שלא חטא אלא בדבור ולא בטבאה. ור"מ צעצור שלא
 אמרו שירה כמו עלי צאר ענו לה ח"ה מעם לא קדשתם אותי. ור"מ
 צצטיל שישראל אמרו להם להוציא מאלע אחר כמו שמשמע מתחצתו

שפג פי' הטור חקת על התורה

אליהם. הזמן הסלע הזה פי' שלא נלמדינו עליו נוניא. לכס מים ומשה פחד להחליף דבר ה' וצבציל שלא האמין להוציא מים מסלע שאמרו הם על ק נענש וזה טעם לא האמנתם צי . והרמב"ם כתב שהחטא הי' על שבעם וזמר שמעו נא המורים שלא הי' לאדם כמורה לכעוס והוא חלול השם מפני שמתנועותי וסדצרו היו כולם למדים והיו מקוים להגיע צהם אל הכלת העולם הזה והעולם הצל ואף יראה עליו כעם והוא מהפעולות הרעות ולא תצא כי אם מתכונה הרעה ואמר להם מריתם את פי כי הדור היו חכמים כמו נביאים וכל מה שיאמר משה רבינו או יעשה יצטווהו ובאשר ראוהו שבעם אמרו עליו שאין זו פחיתות מדה ולולי הי' יודע שהשם כעם עלינו בצקפת המים ושאלחנו הכעסנו אותו לא הי' כועם ואנחנו לא מלאנוהו שבעם צדצרו אליו צוה הענין הצל אמר קח את המטה והקבל את העדה וגו'. והקשה עליו הרמב"ן כי הכתוב אומר מריתם פי שעצרו על דברו ואמר לא האמנתם צי שלא האמינו אלמ' שאין העונש צבציל הכעם ואם הענישו על הכעם יותר היה ראוי להענישו כשקף על פקודי החיל צחנס וגם הכתוב לא אמר שבעם רק אמר שמעו נא המורים תוכחות כדרך ממרים הייתם עם ה' ועוד אהרן לא כעם ועוד אי אפשר שלא היה כעם גדול מאת השם אליהם צעשות מריצה עם משה וצכל הנסיונות צמדצו וצפעם ראשונה אמרו פחות מזה למה זה העליטנו ממזרים להמית אותי ואת בני ואת מקני צלמא והיה עליהם הקלף גדול כמו שנאמר ויקרא שם המקום ההוא מסה ומריצה וצכאן כתוב מפורש מזה המה מי מריצה אשר רצו בני ישראל את ה' ומה פשע גדול מזה ומשה אמר גם צי התאנף ה' צגללכם א"כ הם חטאו וגרמו כל הרעה הזאת וצדצרי הרצ אין להם צמעשה הזה חטא ופשע כלל ומה שאמר שלא מצינו צסם יתצרך שבעם אלא אדרצה אמר צנחת קח את המטה וגו' דע כי כאשר ישראל צריכים למחייתם דבר אע"פ שמתלוננים וחוטאים צו הוא ארך אפים ונותן להם שאלתם כמו צמים הראשונים שאמר לו צנחת רוח עצור לפני העם אע"פ שהיה לשם מסה ומריצה וכן צמן הנני ממטיר לכם לחם מן השמים דרך חצה אלא שאמר צסוף שמעתי את תלונות בני ישראל והודיע להם חטאם הצל כאשר יתלוננו חנס ישוף עליהם חרון אפו וגם כאן אע"פ שאמר לו צנחת קח את המטה וגו' רמו עוד לקלף גדול וחיוצ מגפה שגא' וירא כבוד ה' אליהם שרומז אל הקהל הנזכר והוא מראה כבוד ה' ההוא צמגפות כאשר תראה צמרגלים וציוס קרח וממחרת. והתימה על דברי הרצ שהרי מקרא' מלא הוא ויקליפו על מי מריצה וירע למשה צעצורס ומונה הכתוב החטא הזה עם הנסיונות הגדולות שצמדצו. והקרוצ שנאמר צוה הם דצרי ר"ת שכתב שחטאו צמה שאמרו נוניא לכם מים וראוי הוא שיאמרו יוניא ה' לכם מים כדרך שאמרו צתת ה' לכם צערצ צטר לאכול וכן צכל הנסים שהודיעוכם שהשם עושם עמהם להפליא

שפד

על התורה

חקת

פי' הטור

ואולי חשבו העם כי משה ואהרן הוליתו להם בחכמתם מים מן הסלע כי
 צמעשה הראשון צנור צחורצ אמר הנני עומד לפניך שם על הצנור והיו
 הזקנים רואים עמוד הענן עומד על הצנור והיה הנם מתפרסם כי מעשה
 ה' הגדול הוא הצל צכאן לא ראו דבר וטעו במאמר משה ואהרן וזהו לא
 קדשתם אותי. ויתכן שעל כן אמר מעלתם צי כי הנהנה מן ההקדש נקרא
 מעל וכן מריתם פי שהוא אמר ודצרתם אל הסלע לעיניהם פי' שאתקדש
 לעיניהם או פי' מריתם שניתם דצרי כי לא צויתי שתאמרו ככה ופי' לא
 האמנתם צי יולא אל צני ישראל שגרמתם שלא האמינו צי או הוא לשון
 חזק לא התחזקתם להקדישני לעיניהם כמו ואמנה על המשוררים. ועל
 דעת רבותינו שמזכירים הכעם יתכן שהכה צנור וילאו טיפין צמיעוט כוונתו
 מתוך הכעם ויתמאו על הדבר והסכימו שניהם להכות פעם שנייה צנור
 והנה החטא צשניהם: (יג) המה מי מריבה. וצפנחם כתיב הם מי
 מריצת קדש חסר ה' כי צה' דברים חטא משה אחד שהקהיל כל הקהל
 והקצ"ה אמר לו הקהל את העדה והם הזקנים הנועדים תמיד והוא הקהיל
 את הקהל ועל כן לא נראה לו כבוד השם כאשר ה' צנור צחורצ שגא' שם
 הנני עומד לפניך שם על הצנור צשציל שהיה כל הקהל והיה צהם צעלי
 קריים ועל כן אמר המן הסלע הזה נוזיא לכם מים והלא אין כאן גילוי
 שכינה והלך משה לגנסות לנד אחר של סלע. וצ' שהכה צנור. וג' שקראם
 מורים. וד' שהכה פעמים. וה' שאמר משה המן הסלע הזה נוזיא לכם
 מים: ויקדש בם. פירש"י שמתו משה ואהרן על ידם שכשעושה דין
 צמקודשיו מתיירא וכו'. וכתב הרמב"ן ולינו נכון צע ני כי עדיין לא מתו
 משה ואהרן ולינו מפורסם לצריות שמתו צחטא זה שתיירא הקצ"ה ע"י
 כך כאשר ה' צנדז וצאציהוא וצפרץ עזאל. ועוד כי הכתוב אומר אשר
 רצו צני ישראל את ה' ויקדש צם כי צמריצים נתקדש. והנכון צעיני כי
 מעשה הצנור הראשון ה' לעיני זקני ישראל צלנד צכל צכאן נאמר ויקהילו
 משה ואהרן את כל הקהל אל פני הסלע על כן אמר הכתוב כי המים
 האלה שנגזרה צהם הגזירה על משה ואהרן המה אותם מי מריצה אשר
 רצו צני ישראל את ה' ויקדש צם לעיני כולם כענין שאמר הכתוב וקצנתי
 אותם מארצות אויביהם ונקדשתי צהם לעיני הגוים. ודע כי צראשונה
 ה' מריצה עם משה כמו שגא' וירצ העם עם משה וכמו שגא' עוד מעט
 וסקלוני והיו מנסיס את ה' יש ה' צקרצנו אם אין צכל צכאן היו מריצים
 כלפי מעלה ולא ה' צכאן נסיון על כן אמר כי אלה מי מריצה אשר רצו
 צני ישראל את ה' ויקדש צם לעיניהם ולא הראשונים אשר ניסו השם ולא
 נתקדש רק לעיני הזקנים וצעבור שה' ענין הסלע שני פעמים הולך
 לצאר על איזה מהם נעשו הדיקים: (יד) אל מלך אדום. כתב
 הרמב"ן לא הזכיר הכתוב שמו כי אין לורך צכל הזכיר שם סיחון ועוג
 צשמותם צעבור שהיו ידועים צגצורה ולהם שם צגיים להדות לשם יצרך

שעשה עמנו להפליא כמו שנאמר לסיחון מלך האמורי כל"ח וכן ולעוג מלך הבשן וכן מנהג הכתוב להזכיר שמות המלכים אשר ירשנו את ארצם צספר יהושע והוא הטעם כמו שכתבתי: (יז) נעבררה נא בארצך. וצסיחון כתב לעצרה הכא אמר לו בלשון שאמר עשו נסעה ונלכה להזכירו שיעשה גם הוא עמנו טובה כאשר עשה עשו עם יעקב ולכך הזכיר לו ג"כ האמוה: עד אשר נעבור גבולך. כתב הרמב"ן ולא הזכירו לו אל הארץ אשר נתן ה' לאבותינו שלא יקנא בהם על הארץ לאמר כי שלחם היתה לולי שלקח אביהם זכוורתו וזרכתו צמחה אלל לסיחון ועוג הזכירו עד אשר לעצור הירדן אל הארץ אשר נשבע ה' לאבותינו לתת לנו כמו שהזכיר משה רבינו צמשה תורה: (יח) ויאמר אליו ארום. ולא אמר מלך ארום מלמד שכולם הסכימו צעלה אחת צמיאון הזה: (יט) במסלה נעלה כתב הרמב"ן צתחלה שלח לו שהיו רוזים ליכנס לערים רק שישתמרו מלהכנס צסדה וצכרם שלא להשחית השדות והכרמים ולא יעשו כשאר מחנות ששוללים הגרנות וילכו דרך המלך שהיא דרך הרצים ולא נשתה מי צאר שלא ישתו כלל המים אשר להם צצארות וכשלא דעה אז שלח לו שלא יכנסו לערים כלל אלא ילכו צמסלה העולה לארץ ישראל ואם ישתו מימי הנהרות צדרכים ההם יתנו דמיהם שנהנו מהם על כן אמר: רק אין דבר. כלומר שאין לך לחוש צזה לשום דבר. וי"ט שפי' לא נשתה מי צאר כי אם צדמים ואינו נכון כי למה יחזור לשלוח לו צמה שלא רעה מתחלה. ור' אברהם כתב דרך המלך נלך אם הדרך שהמלך הולך צה ולא נטה כלל לצדדין. א"נ הדרך שיצוה המלך אשר נלך צה צאותה נלך: (כא) ויט ישראל מעליו. קינר הכתוב צזה כי מפי הצורה נלטו ונשמרתם מאד אל תתגרו צם כאשר פירש להם משה ועל פי הדבור נטו מעליו: (כו) והפשט ארז אהרן וגו'. פי' צגדי כהונה שנתרצה צהם כדי להלבישם לאלעזר. ועל דרך הפשט הפשט אהרן את צגדיו להלבישו תמריכי המת אשר הכין לו והפשט אלעזר צגדי חול שעליו והלבישו צגדי הקדש כאשר עשה ציום המלוכים:

כא (א) וישמע הבנעני מלך ערד. פירש"י שזה ה'

עמלק כדכתב עמלק

יושב צארץ הנגב אלא ששינה עלמו לדמות כנען וכו'. כתב הרמב"ן כי ערד ממלכי כנען ה' כמו שמינו ציהושע מלך ערד אחד ועוד כתב צמסעות והוא יושב צנגב צארץ כנען ואין הכתוב קורא ארץ כנען סתם אלא הארץ שמעבר לירדן שנאמר ארץ כנען לצבולותיה ועוד כי היה ראוי שיחלק משה את ארצו של מלך ערד לאחד מצבטי ישראל והפסוק מזכיר לעולם שארץ סיחון ועוג נתן לשני המטות וחצי המטה והשאר כולם לקחו נחלתם מעבר לירדן מזרחה. ופי' הוא כי זה מלך ערד ה' יושב צנגב מעבר לירדן צארץ כנען על יד הירדן צנגב צני יהודה סמוך לצברון שהוא

שפו

על התורה

חקת

פי' המזור

מנגב ושמע כי צאו בני ישראל לערצות מואב וילא לקראתם ונלחם צס
 וזה טעם וישמע ולכך סיפר הכתוב והוא יושב צנגב צארץ כנען כי צא
 מארץ אחרת אל ישראל ונדרו נדר אם נתן נתן וגו'. וסיפר הכתוב כי
 שמע השם תפלתם ונתתם צידם והם שלמו נדרם והרגו אותם עתה צימי
 משה שצוה כל חרם אשר יחרם מן האדם לא יפדה ונתנו שללם לאורז צית
 ה' והשלים עוד לספר כי החרימו ישראל גם את עריהם אחרי צולאם לארץ
 אחר מות יהושע לקיים את נדרם וקראו שם המקום חרמה כמו שנאמר
 צספר שופטים וצני קני חותן משה עלו מעיר התמרים את צני יהודה
 מדבר יהודה אשר צנגב ערד ושם כתיב וילך יהודה את שמעון ויכו את
 הכנעני יושב לפת ויחרימו אותה ויקרא שם העיר חרמה וכתב אותו כאן
 על שם העמיד כדרך שכתוב צפרשת המן ויקח לנלנת וינחשו לפני העדות
 למשמרת אע"פ שלא ה' אלא עד אחר ארצעים שנה. גם נכון לפרש
 שהחרימו ישראל עתה את המלך הזה ואת עמו לפי חרצ וקראו שם
 מקום המלחמה חרמה ואחרי עצרם את הירדן המית יהושע גם את מלך
 ערד אשר מלך אחרי כן עם מלכי כנען אשר מלכו צימים ההם וצני
 יהודה צצולאם צעריהם החרימו אותם גם כן וקראו שם העיר חרמה כי
 השלימו את נדרם אשר נדרו לצותם ולכך אומר כאן ויקרא שם המקום
 חרמה ושם כתיב ויקרא את שם העיר חרמה. והנה כל הנזכר כאן היה
 צצת אחת וולתי שהזכיר ואת עריהם שיהי' לעתיד צצולאם לארץ ולכך אומר
 והחרמתי את עריהם ולא אמר אתהם ואת עריהם כי על אתהם לא ה'
 צריך לפרש פשיטא שימיתו אותם צמלחמה אלא הזכיר עריהם שנדבר
 עליהם לעתיד. וכן מוכח קרא דכתיב ויתן את הכנעני ויחרם. אתהם
 ואת עריהם וה' ראויו לגמר ויתן את הכנעני צידם ויחרימו אתהם ואת
 עריהם אלא חיבר שם הכימיויים לרמוז שנתן הכנעני ציד מי שנתנו מישראל
 מהם עתה ומהם לעתיד כי השם שמע את תפלתם והם קיימו את נדרם:
 כי בא ישראל דרך האחרים. כתב הרמב"ן על דעת אונקלוס כי כאשר
 צצאו המרגלים ועלו צנגב הרגישו צהם יושבי הארץ וזה הכנעני שה' יושב
 הנגב הכיר צהם וידע הדרך שצצאו והלכו צה וכששמע שצצאו בני ישראל
 הלך צוה הדרך עד שהגיע אליהם. ומה שדרשו רבותינו מה שמועה שמע
 לא דרשו מזה הפסוק שהרי מפורש השמועה והמלחמה שנלחם אלא דרשו
 מפסוק שאומר צאלה מסעי וישמע הכנעני מלך ערד צצולא בני ישראל
 ולא הזכיר שם לא המלחמה ולא שום דבר על כן הוקשה למה הזכיר שם
 אותו הפסוק על כן דרשו שהשמועה היתה מיתת אהרן שהזכרה שם
 תחלה: וישב ממנו שבי. דרשו רבותינו אינו אלא שפחה אחת. וכתב
 הרמב"ן נתעוררו החכמים צוה כי מדעתם שלא יהיו ישראל מנוולתים
 כלל מלוצ וולתי צעת קלקלתם כגון צמלחמת עמלק מפני שאמרו היש
 ה' צקרצנו וצשנייה מפני מטאם צמרגלים שהזכירם משה ממנה אצל צכל

שפן פי' המור חקת על התורה

מלחמת מלוא צימי משה לא נפקד מהם איש ולפי' פירשו הפסוק הזה ויש ממנו השני הזה שהי' צידו והיא השפחה הזו ששצו אותה ישראל מהם בלשון צכור השני שהוא צכור השפחה כי לא אמר ויש ממנו שני אנשים או נשים וטף. ועל דרך הפשט ענין הכתוב לאמר כי לא הרג מהם הכנעני הזה שום אדם אבל שצו מהם מעטים וכאשר נתן השם אותו צידם השיצו הכל ולא נפקד מהם איש והזכיר הכתוב הזה כי מפני שראו ישראל תחלה כי גבר כנעני גדור הנדר להחרי' שללם לה' ושמע ה' בקולם. ויתכן שנאמר עוד כי קנף השם על הכנעני הזה צעצור שצו מארץ מרחקים להלחם בישראל ולא ירא חלקים ורעה שיהיה לחרם ע"כ הגביר אותו מתחלה כדי שידרו להחרימם לה': (ט) ויעש משה נחש נחושה. פירש"י לא אמר לו לעשות נחשת אלא אמר משה הצ"ה אמר לי לעשות נחש לעשנו נחשת לשון נופל על הלשון. וכתב הרמב"ן ולא הבינתי זה שהצ"ה לא אמר לו נחש אלא עשה לך שרף ורעה לומר כי הלך משה אחר שם העלם אשר לו. והנראה צעיני בסוד הדבר שהוא מדרכי התורה שכל מעשיה נס שהסיר הנזק צמזיק ומרפא החלי צמחלל כמו שאמרו בזויריה ה' עץ וידוע דרכי הרפואות שכל נשוכי בעלי הארס יסתכנו בראותם או בראות דמותם עד כי נשוכי הכלב השועה וכן שאר הבהמות השועות אם יביטו צמים יראה להם שם בצואת הכלב או המזיק וימותו וכן ישמרו אותם הרופאים מלהזכיר בפניהם שם הנושך אותם כי נפשם תדבק צמחשצה היא ולא תפרד ממנה עד שתמית אותם וכבר הזכירו דבר מנוסה מפלאות התולדות כי נשך הכלב השועה אחרי שנשעה בחוליו אם יקובל השתן שלו בכלי זכוכית יראה צהתן דמות גורי כלבי' ואם תעביר המים בצגד לכננס לא תמצא בצגד שום רושם וכשתחזיר' וישתכו לכלי הזכוכית שכ שעה תראה צהם גורי הכלבים ומפני זה היה ראוי לישראל נשוכי הנחש שלא יראו נחש ולא יזכירוהו להם כלל וצוה הצ"ה לעשות למשה דמות שרף והוא הממית אותם וידוע כי הנחשים השרפים אדומי העינים רחצי הראש שגופם כעין הנחשת צהוארס ולכן לא מצא לקיים מלותו בשרף צלתי שיעשה נחש מנחשת כי הוא דמות נחש שרף ואם יעשנו מדבר אחר היה דמות נחש ולא דמות שרף. ומה שאמרו לשון נופל על לשון כי הזכרת השם בצגד מוזיק ולכן צוהו לעשות דבר המזיק שהוא ממית צנצב צהציעו צו וכאן היה מחיה להודיע כי השם יתצרך הוא הממית והמחיה. וצמדש יש שהצ"ה אמר למשה לעשות נחש והוא עשה שרף והוא הטעם מפני שהעם דיברו בחלקים וצמשה ושלח צהם שני מוזיקים ליפרע מהם נחש לכבוד ה' ושרפים לכבוד משה וצאו העם להתחנן לפני משה שיתפלל לשם שיסיר מעליהם הנחש כי ידעו צענותותו של משה שימחול להם על שלו ויסיר מעליהם שרף שנשתלחו צהם לכבודו וכן עשה והתפלל צעד הנחש והצ"ה אמר אני אמחול להם על שלי אלא עשה לך שרף ששלחתי צהם לכבודך והוא לא רעה אלא

שפח

על התורה

חקת

פי' הטור

אדרבה שלי מחול להם ועשה נחש שימחול הב"ה גם על שלו: (יד) על-
 כן יאמר בספר מלחמות ד'. כתב הרמז"ן דרך הפשט במלחמות
 השם שהיו צדורות ההם אנשים חכמים כותבים ספורי המלחמות וקורא
 אותם מלחמות ה' כי לה' המלחמה וקורא אותם מושלים שמדברים בלשון
 משל ומליצה וגבורת סיחון מואב כתצוה בספר הוא ואמרו זה זו המליצה
 את והב צסופה וגו' ועשו ממנה משל צואו חשבון וגו' וכל אלו הם שמות
 הערים: והב. שם עיר וכן אשד הנחלים הוא שם מקום שכל הנחלים
 נגרים ומשכים שם. ופי': בסופה. כמו צסופה וצסערה. והנה כאשר
 לכד סיחון ערי מואב כתצו המושלים בספר שקראו מלחמות ה' את והב
 צסופה פי' את והב השמיד צסופה וצסערה. א"כ פי' שכתצו בספר
 שנלחם ה' עם והב צסופה וכן עם הנחלים אשר לארנון עם אשד הנחלים
 אשר נטה למושב ער ונשען האשד לגבול מואב הכל השמיד ה' צסופה
 וצסערה כי צא עליהם סיחון והשמידם והנה הכתוב מציא ראייה מספר
 המלחמות כי ארנון הוא גבול מואב ואסור לישראל והנחלים והאשדות עד
 ארנון מותר' להם כי סיחון לקח ממואב כל ארצו עד ארנון ולא ארנון
 בכלל ונשאר ארנון גבול למואב: (יו) ומשה באררה. חוזר למעלה
 לומר כי חנו מעבר ארנון ומשם נכעו והקיפו צארה כי לא נכנסו צארנון
 כי הוא גבול מואב וקורא בכלן שם המקום צארה על שם הנם ואין שמו
 כן במסעיס. וי"מ אשר נטה לשבת ער חוזר על ישראל שמעבר ארנון
 נטה לשבת ער ומשם נשען לגבול מואב ומשם צארה: (יט) ומבדבר
 מתנה. כדברי אנקלוס והוא לשון קלר כדרך לדבר בשירות פירושו כי מן
 המדבר אשר היא ארץ ליה ולמאון נתן לנו המתנה הזאת ומן המתנה
 לנחלים ומן הנחלים לצמות עד הפסגה הנשקפה על פני הארץ שהיא כולה
 יליל ישימון אין זה נחל ולא מקור נוצע זולתי זה והוא צארה של מרים
 על דעת רבותינו או צאר שיצא על פי משה ועל פי הגזרה ולא שאלוהו
 ישראל והשם אמר לו אסוף את העם ואתנה להם מים ונחלים ישופו
 ממנה והלכו למרחקים: (כא) וישלח ישראל מלאכים אל סיחון.
 כתב הרמז"ן אע"פ שלא נזוהה לפתוח לו בשלום שלח לו דרך פיוס:
 (כב) אעבררה בארצך. מפני שהיא ארץ ירושתם היה מן הדין שאלם
 יענו שלום ויפתחו להם שיחיה כל העם הנמצא זה למס להם ועבדום
 אבל ידע משה כי לא יבשאו ישראל (עתה?) כל ז' עממים והיה הפן
 שיחיה כל כיבושם מעבר הירדן והלאה שיחיה כל מושבם ציחד ושהיה הארץ
 המוצה והלא תראה שאלם לא שציקסוה ממנו צני גד וצני ראובן לא היה
 מניח שם אדם אלא היה מניחה חריצה. ולא שלחו אל עוג כי כאשר ראה
 שהכו את סיחון יצא לקראתם למלחמה: אעבררה בארצך. ולא אמר
 נא כמו שאמר בצדום שלא רצה לפייסו כל כך ולא שלח לו אלא לפתות
 לו בדברי שלום ולזה לא השיב להם תשובה כמו שפשה אדום אלא מיד יצא

שפט פי' הטור חקת על התורה

לקראתם למלחמה: (כו) כי השבון עיר סיהון מלך האמורי היא. פי' עתה כשנלחמו צו בני ישראל כי: הוא נלחם במלך מואב הראשון. אשר מלך עליהם לפני מלך מלך לו פי' הראשון קודם לזנק שהוא מלך למואב צעת הסיא: ויקח (סיחון) אה-כל ארצו מידו עד ארנון. והשבון צתחלת גבול שכבש מסיחון על כן תחשב גם היא לאמורי ולא הוזהרו בני ישראל על ארץ מואב ובני עטון רק על הארץ אשר היא צידם צעת הנוחה. והציא הכתוב ראייה כי חשבון עיר סיהון היה כי המושלים אמרו: (כו) בואו חשבון. כי צעת שנלחם סיהון עם מלך מואב לכד פחלה עיר חשבון ונחרצה העיר ואחרי כן צנה אותה לצית מלכות והיו המושלים אומרים לאמוריים בואו חשבון ותשבנו צה: תבנה ותכונן. אחר חורבנה: עיר סיהון. אשר הומלך עליה. ואחרי שיבש סיהון בחשבון אסף את כל חילו ולכד מגבול מואב עד ארנון על כן אמרו המושלים: (כח) כי אש יצאה מחשבון להבה מקרית סיהון. אשר נתישב צה ואכלה ער מואב ובעלי הצמות אשר בארנון. וי"מ חשבון מעולם היא לסיחון ונתנה למואב שיעלה לה מס ואח"כ מרד צו ויקח את כל ארצו מידו וחשבון בכלל: על כן יאמרו המושלים. פי' הנציצים אנשי סיהון שמושלים צערי מואב ושם צהם נציצים צלו חשבון ונבונה שחרצה סיהון בשלדה תבנה ותכונן עיר סיהון שאלל חשבון: (לב) ויורש את האמורי ויירש כפי מלמד שנתרששו מעלמן שצרחו מפני בני ישראל: (לד) אל תירא אותו. דרשו רבותינו שהיה ירא שפעמוד לו זכותו של אברהם ופי'. וכתב הרמב"ן נתעוררו רבותינו כי אינו ראוי שירא משה רבינו ע"ה מפני צער ודס כי ה' אלהיו עמו והוא המזכיר את ישראל אל תיראו ואל תעברו ולכך נתנו טעם למה היה ירא. ועל דרך הפשט לא היה צדעתו של משה להורים עתה לישראל ארץ סיהון כאשר פירשתי והנה סיהון יאל לקראת ישראל ונלחם צם צעל כורחם אז הדיעבו כהם ראה המילותי מת לפיך את סיהון ואת ארצו החל רש מכאן התחיל בכיבוש ז' עממים אצל עוג אסף את כל חיל אדרי ויהא עיר צקנה גבולו והיה ישראל יכולים לנטות מעליו כאשר נטו מעל עשו והסם אמר לו אל תירא אותו אלא עליה עליו והתגר צו מלחמה:

פרשת בלק

כב (ב. ג) וירא בלק בן צפור וגו' ויגר מואב מפני העם מאד כי רב הוא. ומואב היה קטן צגויס כי לא היה קדמון כמו הבנענים והאמורים וזולתם שהיו מימי נת לכך היו יראים מפני בני ישראל שהיו עם רב. והנה ידעו שלא צחו לירש ארצם שידעו מה שנלעוו אל תגר את מואב וגם כי שלחו להם לעצרה צארך כאשר שלחו לסיחון אלא היו יראים שימריצו ארצם צעוצרם עליהם והיו ששלחו לוקני מדין

כלחוק השור אע"פ שלא ילכדו את ארננו ילכדו צרובם את כל סביבותנו
 כלחוק השור וילכדו את כל סביבותינו כאשר עשו למלכי האמורי ויתנו
 אותנו למם עובד: (ד) זקני מדין. כתב הרמב"ן א"ר אברהם יתכן
 שהיו חמשה המלכים זקנים לכך אומר זקני מדין ולא"כ מה שכתוב אחר
 כן וילכו זקני מואב וזקני מדין אינן הזקנים הנזכרים תחלה כי לא הלכו
 המלכים אליו אלא שריה. ועל דעת רבותינו שאמרו מנהיגם של אלו
 נתגדל צמדן ראוי להם לשלוח אל זקני מדין לא למלכים ולא לעם כי הזקנים
 הם היודעים עניינו. והנראה כי מתחלה היו צמדן מלכים וסיחון נלחם
 צמלך מואב ולקח ארנס מידו וכן נלחם ג"כ עם מדין וכבש ארנס ושם
 אותם לו לעבדים והפיר עמרת מלכם והשאירם שופטים צמדן ולכן יקראו
 זקני מדין כדרך אל השערה אל הזקנים והא דכתיב ואת מלכי מדין אשר
 היו מלכים תחלה וכן נאמר ראש אמות צית אב צמדן הוא ולא מלך:
 ובלק בן צפור מלך למואב בעת ההיא. כתב הרמב"ן היה ראוי
 שיאמר תחלה וירא צלק בן צפור מלך מואב את כל אשר עשה ישראל ולא
 לומר כאן וצלק בן צפור מלך למואב ואולי היה צלק נצור מיל נודע מאד
 צמעשה תוקפו וגבורתו ואמר הכתוב אע"פ שהיה למואב מלך תקף
 ואמין היה ירא מאד מפני העם. ולכך אמר יפתח הטוב מצד אלה מצלק
 בן צפור כי לא יפחד את המלך רק צמלך נורא מאד. ויתכן כי מואב
 לא היו עליהם מלך והיה ירא מפני בני ישראל ועשו שני דברים שלחו אל
 זקני מדין עתה ילכדו בקהל יגו' והקימו המלך ההוא צענת מדין ואחרי
 כן שלחו כולם אל צלעם צענת המלך חיה טעם צעת ההוא צהמיעלם
 צענין ישראל ושלחם לצלעם. ויהיה פי' וירא צלק שהיה אחד משרי מואב
 גבור חיל ונתעורר צענין הזה ואמ' למואב הזה נתחכמה לעם והם קמו
 והמליכוהו צענת מדין. וצמדת יש מלך למואב והלא מתחלה נסיך היה
 אלא משנכרם סיחון המליכוהו עליהם צעת ההוא שגרמה לו שעה: (ה)
 א"ץ בני עמו. פירש"י בני עמו של צלק וכו'. וכתב הרמב"ן הדרך
 הפשוט ארץ בני עמו חוזר על צלעם לומר כי שם נולד ומשם ייחוסו
 וטעם להזכיר כן מפני שהיה קוסם מן הארץ שכולה קוסמים כענין שנאמר
 כי מלאך מקדם ועוננים כפלשתים: (ו) ארה לי. פיו הכשילו שלצפוף
 קילל אותם: (ז) וקסמים בידם. פי' ר' שמואל הנגיד דמי הקסמים
 צדס: (יג) ויאמר אל שרי בלק. פירש"י שזקני מדין הלכו להם
 כאשר אמר לנו פה הלילה כי כיון שאמר להם כאשר ידבר ה' אלי לא
 ראו להמתין כי חכמים היו וידעו כל דברי משה עם יתרו גדול ארנס
 וידעו כי השם הזה צעורתם של ישראל והוא שהוליאם ממזרים ועשה
 להם כל הנסים שצמדבר. ור' אברהם אמר שלא הזכיר זקני מדין כי מואב
 הם העיקר והם צעלי השליחות וכן וישנו שרי מואב כי הם העיקר.
 ויתכן כי זקני מדין אולי הם המלכים הראשונים צאו לצלק מארנס להתיצן

צענין ישראל ולקחו כולם ענה לשלוח לזלעם ושלח זלק שריו ושופטיו וחכמיו והלכו עם זקני מדין לארץ מדין כי שם היה דרכם אל עיר זלעם וישארו זקני מדין צעירים והלכו שרי זלק שהם השלומים לזדס חה טעם וילכו זקני מואב וזקני מדין שהלכו מלפני זלק כולם עד מדין ויצאו אל זלעם שב זקני מואב שעליהם אמר וישלח מלאכים ולא על זקני מדין: לתתי להלוך עמכם. פירש"י אלא עם שרים גדולים וכו'. וכתב הרמב"ן ואינו נכון כי כל כבודו שיתגדל ויתפאר בדבר השם ועוד כי הוא לא היה חושב שיתן לו רשות ללכת עם שרים אחרים הנכבדים אלא פי' לתתי להלוך עמכם שאינו חפץ כלל שאלך אצל זלק היה חושב אותו כי להרבות שכונו אומר קן על כן חזר ושלח לו שרים רבים ונכבדים: (ז) כי כבוד אבבדך. צממון: וכו' אשר תאמר. שיש לורך שתקללם לעשה: (יח) ויאמר אל עבדי בלק. ולמעלה אומר אל שרי זלק ואלו השניים היו נכבדים מהראשונים. ואפשר לומר כי זלעם מפני שרומו גבוהה לא היה חושב אותם לשרים לכך אמר אל עבדי זלק ולמעלה אמר אל שרי זלק לפי שהזכירם כבר בלשון שרים דכתיב וישצו שרי מואב עם זלעם והתם נישא שהזכירם בלשון שרים שאינו מזכירם בלשון עבדים אלא בדברם עם זלעם: (כב) ויחר אף אלקיים כי הולך הרה. כתב ר"ל אמר הגאון אם יטעון טוען אחר שאמר לו לא תלך עמהם איך אמר לו קום לך אתם יש להשיב כי השם לא רצה שילך עם הראשונים עד שיצואו שרים נכבדים מהם. ולפי דעתי אין לורך כי טעמו כמו שלח לך אנשים כי השם אמר לישראל עלה רש והם (לא) האמינו רק אמרו נשלחה אנשים אז שלח משה את השם וכן זה מה לורך היה לו לומר ואלדעה מה יוסיף השם דבר עמי רק חשב זלעו מחשבה רעה והשם אמר לו לך אתם רק השמר לך שלא תדבר אלא מה שאומר לך ע"כ. וכתב הרמב"ן וכל זה איננו שוה לי כי מה שאמר הגאון איננו כן כי השם אמר לו לא תלך עמהם ולא תאור את העם הגנה מנעו מלילך שלא יקלל את העם ואיך התיר לו לילך עם שרים אחרים ולא מנעו לילך בעצור חסרון כבוד השרים. ומה שאמר ר' אברהם איננו נכון שינחם אלקיים וישצו דבריו בעצור עקשות השואל וחלילה שיענש השם בדבר אשר יתן רשות לו. והנכון צעניי כי נותחלה מנעו השם שלא יקלל את העם כי צרוך הוא ולמה ילך עמהם אחר שלא יקללם והם לא חפצו בו לדבר אחר וצידוע כי זלעם הודיעם דברי אלקיים אלא שבזק לא האמין והיה חושדו שעושה כן להרבות שכונו וזלעם ענה אותם כי אין הדבר פלוי צממון ולא צרוננו אלא ציד השם וישאל ממנו עוד מה יצוה אותו ויעשה והשם אמר לו כבר הודעתך כי העם צרוך הוא ולא תוכל לקללם ועתה חזרו אליך אם לקרוא לך בלדו צאו כלומר שיתרצה בלכתך עמהם על מנת שלא תקלל את העם כאשר הודעתם תחלה קום לך אתם ואך את הדבר אשר אמר אליך אותו תעשה שפי' אם אלוה אותך שתזכרם

לא תירא מצלק וכן היה רזון השם מתחלה שילך עמהם אחרי הודיעו אותם שלא יקללם ושיתנהג עמהם כאשר ירצה כי הרזון לפניו יתברך שיברך את ישראל מפי נביא הגוים והנה היה לצלעם להגיד בן לשרי צלק ולומר הרעה אותי לילך עמכם ועל מנת שלא תקלל את העם ועל מנת שאל ירצה אותי לצרך שאזרכם ואם היה אומר להם בן ודאי לא ירצו צו והיו מניחים אותה כי לא היו חפצים צו אלא כדי לקלל ומרוב חפצו לילך לא הודיעם זה אלא מיהר לילך עמכם כאילו רוצה להשלים חפצם על בן ארצה אף ה' כי הולך הוא שאילו הודיעם לא היה הולך ועוד שיהיה צוה חילול השם כי צלכתו עמהם סתם והוא צרעות השם חשצו שנתן לו רשות לקלל את העם והנה חזר צו ממה שאמר תחלה לא תאור את העם כפי מה שהגיד להם וכאשר יראו עוד שלא יקללם יאמרו כי אחרי בן נמלך עוד או יהתל צהם כהתל צאנוש: (כג) ותרא האתון את מלאך ה': כתב הרמב"ן אי אפשר לומר שראתה המלאך צעיניה כי מלאכי ה' השכלים הנבדלים אינן גוף שיראו לחוש העינים וכאשר יראו לנביאים ישיגו אותם צמראות הנפש המשכלת כאשר תגיע למעלת הנבואה וכ"ש שלא יראה לעיני צהמה על בן תוכל לפרש ותרא האתון כי הרגישה צורך דבר מפחד מלעצור והוא המלאך אשר ילא לשנון כענין ולבי ראה הרצה חכמה ודעת שאומר על המחשבה ולא על הראות. ומה שאומר: וחרבו שלופות בידו. לא שראתה לא החרצו ולא המלאך אלא פי' הפסוק מפני שהיה המלאך נכון להכות צה חרדה חרדה גדולה נראה לה כאילו צאין לשחוט אותה ועל בן כאשר אירע הנם ששם לה הצורח הדבור אמרה לצלעם ההסכן הסכנתי לעשות לך כה שלא ידעה למה עשיתה עתה בן ולאונסה נעשיתה צה כך ולא יאמרה לו הנה מלאך עומד לנגדי כי לא עלתה השגתה לדעת זה כלל. ואם נאמר שהמלאכים הנראים צדמות אנוש יושגו אף לעיני הצהמות א"כ איך לא יראנו צלעם והוא לא הכה צסנורים אלא יתכן שהוסיף צהשגת עיניה מי שהוסיף צה הדבור וראתה כאדם ולא הזכיר הכתוב ויגל ה' את עיני האתון כאשר צאדוניה כי הענין כולו צאתון נם גדול צבריאה חדשה ואינו נקרא גילוי עינים צלצד. אצל רצותינו לא הזכירו צנסיס חך פתיחת הפה. ועצם זה הנם להראות לצלעם מי שם פה לאדם או מי ישום אלם להודיעו כי השם פתח פי הנאלמים וכ"ש שיאלם כרצונו פי המדצרים גם ישים צפיהם לדבר כרצונו להזכירו שלא ילך אחר נחש וקסם ויקללם צהם כי מנחש וקוסם היה: (כו) אשר אין דרך לנשות ימין ושמואל. סימני צבות הראהו צתמלה גדר מזה וגדר מזה והיה יכול לנשות ימין ושמואל סימן שינטה לצני ישמעאל וקטורה צשנייה ותלחן אל הקיר שלא היה דרך לנשות אלא לנד אחד סימן לצני יאחק שינטה לנד האחד לעשו וצשלישית אשר אין דרך לנשות ימין ושמואל סימן לצני יעקב שכולו זרע אמת ולא נמאל צהם פסול: אשר אין דרך.

שצג פי' הטור בלק על התורה

דביון שצאתה למקום נר ולא היו נעריו עמו אז ראה השטן רמז למא
 שאמרו שלשה אינו ניזוק ואינו נראה לשנים נראה ואינו ניזוק מעקדה
 שהלכו שניהם יחדיו וראו ולא ניזוקו: (לא) ויגל ה' את עיני בלעם.
 כתב הרמב"ן; מזה הכתוב נלמד כי היה לריק לגילוי עינים צראיית המלאך
 כאשר אמר הכתוב צמי שלא הגיע לנבואה צנער אלישע והגר המזריע
 ולא יאמר כן צנצאים וכן קראו הכתוב צלעס צן צעור הקוסס ומה
 שאמר הכתוב כאשר ידבר ה' אלי קרא ידיעתו העתידות צקסמיו דבר ה'
 אבל לכבוד ישראל צל לו צלילה ההוא ואחרי כן זכה לגילוי עינים צראיית
 המלאך ודבר עמו וצסוף עלה למעלת מחזה שדי והכל לכבוד ישראל ואמר
 שצז לארצו היה קוסס כי כן כתוב ואת צלעס צן צעור הקוסס הרגו
 צחרצ וחלילה שיסלחו יד צנצית ה': (לב) כי ירש הדרך. פי' הרמב"ן
 כי ההולך ירט דרכו ועיות אותה לנגד עיניו. ירט לשון עיות כמו על ידי
 רשעים ירטני פי' יעות אותי והענין כי ההליכה היה רשות מאת השם
 הנכבד אבל צלעס עיות אותה צלכתו עמהם על דעת שיקלל את העם:
 (לג) אולי נשתרר מפניו. כתב הרמב"ן פירשו צו לולי שנטתה מפניו.
 ועל דעתי הוא כמשמעו כי האתון הרגישה צמלאך או ראתה צו ולא
 ידעה מה הענין אבל נטתה מפני חרצ שלופה כמנהג הצהמות על כן
 אמר המלאך לצלעס ותראני האתון ונטתה לפני ובשמאל נטתה מפני כי
 אני להרוג אותך צאתי אבל אותה החייתי כי החטא נתון צך ולא צאתון:
 גם אותך הרגתי. כתב ר' אברהם מלת גם משמע שהיית האתון אחר
 שדברה. וכתב הרמב"ן; שאין מלת גם כדרש כאשר אמר גם הרגתי אותה
 עם האתון דהא כתוב ואתה החייתי אלמלא שלא היה ממית לשניהם ואם
 שנטתה מתה האתון והחיה את צלעס אם כן לריק לפרש שאם לא נטתה
 היה הורג צלעס והחיה האתון אללא מלת גם הוא כדברי רש"י שהוא
 כמסורס גם הרגתי איתכה פי' גם עם מה שילאתי לשטן לך ועצרתי
 עליה הייתי הורג אותך אבל עתה שנטתה לא היה לך אללא העכבה לצך
 ולא הרגתי אותך ומעם ואתה החייתי לומר כי החטא כולו עליך והרגתי
 אותך צו אבל היא אין עליה חטא מות. והנה מה שנטתה מפני טובתך
 ולא לנרעה והכית אותה חנם וגמלת אותה רעה תחת טובה. ולא הגיד
 הכתוב אם ראו שרי צלק המעשה הזה או שהם רוכבים לפניו לדרס ולא
 ראו והנכון צעיני שלא נתפרדו ממנו וראו צנעות האתון אבל היו חושבים
 שהיה כמנהג הצהמות הרעות ולא שטעו דצורה אף כי ראות דבר המלאך
 שהיה גילוי עינים לצלעס. ורבותינו אמרו שראו אותן והיו תמהין ואמרו
 ג"כ שאחר שדברה מתה וכל זה אפשר מדברי הקבלה לא שדבר הכתוב
 צמית כלל: (לה) לך עם האנשים ואפס את הרבר. כ' הרמב"ן
 יתכן שאמר לו לך עם האנשים ואפס את הדבר אשר אדבר אליך אותו
 תדבר וזה תודיע להם. אי נמי אחרי אשר התורה ואמר אם רע צעיניך

שצד

על התורה

בלק

פי' הטור

אשכח לי אומר לו לך עמהם כי מחלתי על חטאך ובלבד שתזכור אזכרתי
 אשר הזכרתיך והוארך לומר לו כן שלא יחשוב שיאמר לו לך עמהם לעשות
 מה שביקשו ממך. והוא שאמר בלעם לבלק בתחלת דבורו: הנה באתי
 אליך. כלומר בציחה בלבד הורשיתי לבלק צענין העם: היכול אוכל
 דבר מאומרה. כרונק: הדבר אשר ישים ה' בפי אותו אדבר. צין
 קללה צין צרכה אם תחפון שאדצר צעניינים ואם לא תחפון אשכח לי
 מעתה: (מא) ויעלהו במות בעל וירא משם קצה העם. העלהו
 במקום אשר יראנו כדי שיכין עליו בקללתו ולא תפרד נפשו מהם כי מכחות
 הנפש להיות דביקה צעת הראייה כידוע מענין החכמים יהב צ' עיניה ונת
 נפשיה. והגיד הכתוב כי לא ראה את כל המחנה כי היו חונים לר' רוחות
 העול' וצפעת השנית אמר לו בלק אפס קהו תראה וכולו לא תראה לומר
 גם צפעת הזאת לא תראה את כולו אם הוא דצר המונע ממך קללתו לבלק
 קצנו לי משם אם תוכל כי אין לי מקום להראותו כולו מהם ומשצ בלק אולי
 יש צלחת מהקטנות דגל אנשים לדיקים וטובים כי אין השם חפץ לדכאו:

כג (ג) וילך שפי. כתצ'ר' אצרהס תרגס המתרגס יחדאי ואחרים
 אומרים כמו נכא לב מגורת ושופו עצמותיו.

והנכון שהוא מגורת קונ על שפיים פי' שהלך אל שפי וזכר מלת אל:
 (ד) ויקר אלקים אל בלעם. בשציל שלא הגיע למעלת הנבואה אמר
 זה הלשון שצא אליו במקרה לכבוד ישראל ולכך אמר וירא חלקים אל
 בלעם כי הלשון הזה אינו אומר בנביאים רק צמי שלא צא במדרגה היא
 כמו וירא חלקים אל אצמלך וירא חלקים אל לנן: (ד) שבעה המובחות
 ערכתי. רצה בלעם לזק אליו הרצון מאת השם בקרצנות האלה ורצה
 שיתעסק בלק עצמו צהס ולכך אמר ויעל בלק ובלעם פר ואיל צמוצת זה
 שומע וזה זורק. ופי' ויאמר אליו את שצעה המוצחות ערכתי דרך תפלה
 כאומר ערכתי לפניך מוצת שלם בקרצן שלם יעלו לרצון על מוצחך וצסוף
 כאשר לא רצה לילך לקראת נחשים לא רצה בלעם שיהיה בלק מעלה
 בקרצנותיו שלא יפגל צמחצתו ולכך אמר הכתוב ויעל פר ואיל צמוצת
 פי' בלעם הזכר. ויתכן שבלק העלה אותם כי לפיים דעתו עשה כן והוא
 לא היה עוד חפץ: (ה) וישם ה' דבר בפי בלעם. יש מפרשים כי
 לא ידע בלעם בדברים אך השם מלא אותו דברים ואמר לו שוב אל בלק
 וכה תדבר ויאלו הדברים מפיך ואולי כן דעת רבותינו שאמרו עיקס
 את פיו כאדם שקוצע מסמר בלוח. ואינו נכון צעיני דהא כתיב שומע
 אמרי אל אשר מתאם שדי יחזה אצל טעם וישם הלימוד שילמדו הדברים
 שיגרום אותם צפיו ולא יכח ולא יפיל מהם דצר כמו למדה את בני
 ישראל שיטה צפיהם: (ו) מדררי קדם. מהר שהעמידו קדמונים זה גל
 וזה מוצה וכתרו עליו צדית אם אתה תעבור אלי את הגל הזה ואת
 המוצה הזאת לרעה: (ט) כי מראש צורים אראנו. פי' לפי שהעלהו

שצה פי' הטור בלק על התורה

צמות צעל לראותו אמר מרחש טריס ומן הגצעות אני מציע ורואה אותו שיסכון לצדו ואין עמו גוי אחר שיחשב הוא אליו כמו שדרך כשמתקבלים עמים רבים להיוטו מחנה אחת אלל אלל כולם תורה אחת ומשפט אחד להם וגוי אחד הם וישק צדד צסס יעקב וישראל ועל כן אמר ארה לי יעקב חועמה ישראל כי הזכיר להם שמש הככבד ושמות מצותם לאמר שהם עם לצדד ושמש נאה להם מצותם כי צלק לא היה מוכיר לו שם ישראל רק עם יאל ממזרים כמתנכר צהם שלא ידע אותם והכוונה לומר כי כאשר אני רואה אותם עתה שוכן לצדם כן ישכון לעולמים צטח צדד עין יעקב והוא יהיה לראש לעולם ואין אומה שתגבר עליו ולא שיפול הוא אלי': (י) מי מנה עפר יעקב. שנמשלו כעפר הארץ אשר לא ימנו מרוב: ומספר את רובע ישראל. וגם לא אוכל למנות מחנות ארבע דגליהם כלומר שירבו לעולם ולא ימעטו: ותדי אחריחי כמורה. שיהיה צמותו כישראל שחלקם צחיים ואינם צגיהנם ואצדון כאשר האומות: (טז) ויקר ה' אל בלעם. עד עתה נגלה אליו צמדת הדין והיה חושב אולי תחול עליהם קללה צהזכירו עונותיהם אלל עתה נגלה אליו צמדת רחמים ידע כי לא יוכל לקללם צסום ענין וזה שנאמר וירא צלעם כי טוב צעיני ה' לצדק את ישראל: (כא) לא הביט און ביעקב. פי' חוזר על מה שאמר הנה צרך לקחתי וגו' כי לא ראה אדם און ציעקב ולא ראה איש צישראל עמל ודצר כוצ. ופי' און ועמל שקר כי השקר נקרא און ועמל צעצור שלא יגיע לאדם ממנו רק העמל. והענין אמר כיון שנלצויתי לצרכם און צטחונם שקר ואין תחלתם נכוצה אלל כל צטחונם וצרכותם יתקיימו לעולם והטעם כי ה' אלקיו עמו אשר לא יכוצ ולא ינחם ותרועת מלך גצור צו שלא ינולח לעולם כי צהוליו אותם ממזרים היה לו תוקף גדול כתועפות ראם על כל צהמה ואיך לא יתקיימו כל צרכותיהם ואין צהם נחש וקסם: (כג) כי לא נחש ביעקב כתצ הרמזין צעצור היותו קוסם וצלק שלא לו קסמים על כן אמר לו אין יוכלים להרע להם לא צנחש ולא צקסם כי צכל עת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל צכס כי מפי העליון תלח להם הרעות והטובות כי הם חלק השם ואינם צממשלת השמים והכוכים ונתנצל עליהם כי כלציו יקום ואחרי כן יתנשא כלרי ולא ישכון צחרנו עד יאכל טרף וישהה דם מלכי תימן כדברי אונקלוס. והנה אמר לו שיכצשו ארץ כנען וצלק היה יודע שלא יקחו ארנו מידו ולפי' אע"פ שאמר לו שסופם לנלח מלכי כנען היה רואה שיקללם שינלח הוא אותם אולי יוכל להלחם צם ולהכות מהם על כן אמר אקמך אל מקום אחר וקצותו לי משם לא שיחזיר צרכתו שכצר אמר לו לא איש אל ויכוצ אלל חשצ הנה (הם עתידים) לכצות ארץ כנען שהיא נחלתם אלל אפטר שאתגבר אני אליהם כאשר עשו העמלקי והכנעני היושצ צהר ההוא שהכום עד החרמה. או היתה עניינו שיוכל להציצ אליו כל מה שלקחו

שצו

על התורה

בלק

פי' הטור

מסיחון ומאשר למואב כאשר מפורש בדברי יפתח: (כט) ויאמר בלעם אל בלק בנה לי בורה. וצפעס שנייה כתב ויבן ז' מונחות ואולי הטעם כי צפעס שנייה עדיין היה מקום אולי יקללם אבל אחר שצרכם צ' פעמים אין תקנה בדבר ונתעלל בצדף-המונחות אשר זיבו בלעם לננותם: **בד (א) ולא הלך בפעם בפעם לקראת נחשים.** כתב הרמב"ן כי צפעס הראשונים היה מנחש ורוצה לקללם כנחש והיה השם צל אליו צמקרה לא צכוונתו לנבואה ולא צמעלתו שהגיעה אליה וכאשר נאמר לו כי לא נחש ציעקב ולא קסם צישראל להרע להם הניח המחשים ולא הלך לקראתם אבל שם פניו אל המדבר אשר ישראל שם שיראה אותם ויבון להם נפשו שיחול עליו הדבור מאת השם כאשר עשה עמו פעמים וכן היה לו על כן אמר לו: (ב) ותהי עליו רוח אלקים. כי עתה היתה עליו יד ה' כאשר היא לנציאים כאשר אמר מי יתן את כל עם ה' נציאים כי יתן ה' את רוחו עליהם ועל כן קרא ענמו: (ד) שומע אמרי אל. כי נציא הוא. ואמר: אשר מחזה שדי יחזרה. כי ראה אתה צאספקלריא כנציאים הראשונים שנאמר צהם ואתא אל צצרכם אל ינחק ואל יעקב צאל שדי או צמדרגה למטה מהם כי מחזה שדי איננו שדי: (ז) וירם מאגג מלכו. פרש"י מלך עמלק הוא וקרא שמו טרם הולידו. וכתב הרמב"ן ויתכן שהיה כל מלך צעמלק נקרא חג כי מלך הראשון נקרא כן ונקראו בניו היוצאים על כסאו כשמו כי רחוק הוא שיקרא הנציא שם הרשע צשמו צטרם נולד צצטון: (יא) ועתה ברח לך אל מקומך. ולא אמר לו לקללם יותר צצציל שאמר לו אורריך ארוך וגם צצציל שאמר לו יאכל צרוי שכלל כל צרוי הקמים עליו שיאכלם ויתצדם כי מתחלה לא אמר לו אלא על מלכי כנען אבל כיון שאמר לו על כל צרוי שיאצדם ידע שלא יוכל להם: (יד) לכה איעצך. פי' הרמב"ן לפי שראה לומר פורענות אומתו כדכתיב ומחץ פאתי מואב לכך אמר לו לכה איעצך כלומר אומר לך לצד אחד דרך עצה שלא ישמעו אחרים. פרש"י לכה איעצך ועוד אומר לך אשר יעשה וגו'. והנכון צעיני שאמר לו אגיד לך העצה אשר יעץ ה' שיעשה העם הזה לעמך צאחרית הימים כמו זאת העצה היעוצה על כל הארץ ואמר איעצך כי הצומע העצה נקרא נועץ. והנבואה הזאת לימות המשיח כי כל נבואותיו מוסיפות צעתידות מתחלה אמר שהם חלק השם ונחלתו וצנייה הוסיף לו כוצסם הארץ והרגם מלכיה וצשלישית ראה שצתם צארץ פרו ורצו על הארץ והעמידם מלך ינח את חגג ותנשא עוד המלכות שראה דוד מתנשא עד למעלה ועתה צנבואה זאת הוסיף לראות ימות המשיח ולכך הרחיק הענין מאד ואמר אראנו ולא עתה וגו' שזאת עלת ה' שיעץ להיות צאחרית הימים והוסיף עתה לקרוא ענמו יודע דעת עליון כאומר יודע אני דעת פלוני פי' מה צלצו לפי' הצורים שלא יגיד על פיו וזה רמז לימות המשיח כענין שנאמר

בלק

על התורה

שצז
פי' הטור

כי יום נקס בלצי ואמרו ליצא לפומא לא גלי. ואמר כאן וישא משלי
 ויאמר ולא הזכיר שהיתה זאת הנצואה כאשר הזכיר בשלשה פעמים הראשונים
 כי כיון שאמר נאום שומע אמרי אל ידוע כי היתה על יד ה' כאשר היה
 בשלישית: (יו) דרך כוכב. צעבור כי המשיח יקצץ ישראל מקצה הארץ
 עד קצה הארץ המשילו לכוכב הדורך צדקיע מקצה השמים. אמר שהוא
 רואה לזמן רחוק שמדוך כוכב מקצה השמים ויקום ממנו שצט ימשול:
 ומחץ פאתי מואב וקרקר כל בני שרת. זן אדם שהוא אצי כל
 האומות. והזכיר פאתי מואב להודיע לבלק כי עמו לא יפול ביד ישראל
 עתה אבל באחרית הימים לא ינלל מיד השצט המושל. ופי' פאתי מואב
 לומר כי זה השצט יקרקר כל בני שת ולא ינלל מואב מידו אצ"פ שהם
 קצוני פאה ואין להם שם באומות ולא ילחמו בישראל: (יח) והיה אדום
 ירשה. נצא על מפלת אדום שציד המשיח תהיה כי גלותינו היום ביד
 (רומי) שהוא מאדום והזכיר אדום כי הוא החולק על מלכותינו וצו נאמר
 ולאום מלאום יאמן: (יט) והאביד שריד מעיר. פי' מכל עיר שלא
 ישאר שם שריד צדום עיר צעולם כי מתחלה אמר וקרקר כל בני שת
 ועתה אומר שלא ישאר שריד ופליט. ור' אברהם פי' כל זאת הנצואה
 צדוד. וי"מ כל בני שת פי' בני לוט וצעבור שהזכיר פאתי (מואב) נצא
 גם על בני לוט והוא מגזירת חשופי שת וי"מ מגורת כי השמות ירסון
 ופירושו שיהרום כל המדינות: (כ) וירא את עמלק. פרש"י נסתכל
 צפורעניתו של עמלק וכו'. והרמז"ן פי' יתכן שהוא כפשוטו שהיה צראש
 הפעור הנשקף על פני השימון והצני כנגד עמלק הושב צהר ההוא
 ואמר כי הוא ראשית גוים עתה פי' נחשב ראש העמים כי גבורים היו
 ואנשי חיל למלחמה שאלמלא כן לא עלה בלצו להלחם בישראל ולא הונרך
 משה לצחור אנשים ולתפלה ולנשיאות כפיו לחולשתו וצנה מוצח וקרא לו
 ה' יסי וחשבה לנס גדול ולכן אמר כי הוא ראשית העמים ואחריתו יאבד
 יותר מכולם כמו שנאמר כי משה אמתה זכר עמלק: (כא) וירא את
 הקני. שראה גם כן את ארצם כי עם עמלק היה יושב וישא משלו ויאמר
 להם צדוך עצה איתן מושבך וגו' כלומר שים מושבך איתן וצסלע שים
 קנך שתסור ותרד מתוך עמלק פן תספה עמו ותשים צסלע איתן מושבך
 עם ישראל כמו שנאמר ובני קני חותן משה עלו מעיר התמרים את בני
 יהודה וגו' את העם. ואמר: (כב) כי אם יהיה לבער קין. כלומר
 אל תפחד בצואך בישראל כי אם תהיה לצער עממם כי כאשר יגלו ישראל
 יבערו את הארץ מיושב: עד מה אשור חשבך. כלומר עד מתי יאריך
 הזמן שאשור תשבך ודאי לא יאריך לעולם כי תגאל מידו עם ישראל ואם
 תהיה עם עמלק תהיה אחריתך עדי אובד. וכשא משלו על אשור שיצוא
 גם עתו ואין מי שינלל מיום ה' הגדול והנורא על כל העמים שיצוא:
 (כד) וצים מיד כתיב. והם רומיים: ועגו אשור. המזכר. ועגו עבר.

שהם ישראל לומר שיענו המגלים והגולים: וגם הוא. עם כתיים יהיה עדי אובד צסוף. והנה השלים דבריו באובדן כתיים כי הם המיה הרביעית שתכרת ציד המשיח וזה דבר מפורסם מדברי רבותינו כי המיה הרביעית שראה דניאל הוא רומי (אשר) הגלתנו והיא אשר תאבד ציד המשיח צמורה צימינו. ואע"ג דכתיב בני יון אלישע ותראיש וגו' אלמא שכתים המה בני יון והם המיה השלישית כך היה הענין ובני יון אלישע ותראיש שלא היו רבים ונתייחסו על שם יון אזיהם והם מלכות שליטת וכתים היה לגוי ענוס ויחסב מלכות רביעית והיא שתחסב מלכותה עד מלך המשיח ותפול צידו. ור' אזרבה פי' ראשית גויים שנלחם תחלה בישראל אחריהו עדי אובד צימי שאול שהמית מאליה ועד אשה מעולל ועד יונק. ושים צסלע קנך אפי' אם תשים צסלע קנך לא יליך כי תהיה לצער קין עד מה אשור תשבך לא יעוצך כי אם היית לצער ואשור לשון נקבה ופי' במנה אשור וכאשר הזכיר שאשור ישנה הקני אמר גם עת יבא שיענה אשור ועצר עמו פי' העצרים ששנה אשור כי הקנים היו יושבים עם ישראל. ויש אומ' שפירושו כמו ופגשו שם ליים שדמה אשור לליים שישו אדם מראותם. וטעם אזי מי יחיה משמו אל על מלך אשור ששם נפשו כמו אל אז טעמו מי יחיה מהגזירות ששם אל צעולם על ידי מלך אשור כי מלך אשור נלך כל הגוים:

כה (א) לזנות בכנות מואב. פרש"י ע"י ענת צלעם.

וכתב הרמב"ן באמת כי הזנות

הזה לא היה מזנות הנשים כי צענת אנשיהם וגדוליהם נעשה ומוקני מדין היה להם כדכתיב צמדינים כי צוררים הם לכם צנכליהם אשר נכלו לכם על דבר פעור ולכן יתכן שהיה צלעם צעלה שדעתו היה להרע לישראל וגם שהוא צעל עצלתו ועל כן הרגוהו צחרו. אבל על דרך הפשט לא הזכיר הכתוב הענה צכחן רק הזכירה צמה שאמר אחרי כן הן הנה היו לבני ישראל כאשר לא הזכיר הכתוב ענת מדין רק צמה שאמר כי צוררים הם לכם שמוזכר מאין יבא להם הרעה ואמר שראוי לנקום מהם שעשו עמהם רעה גדולה שהחטיאום אבל פי' איעלך אשר יעשה העם הזה לעמך באחרית הימים הוא צאמת כאשר פרשתיו. ויתכן עוד על דרך הפשט כי צלק צתחלה היה חפץ לקללם ולהלחם בהם וכאשר אמר לו צלעם כי לא יוכל להם והודיעו שלא יחריבו את ארצו רק באחרית הימים אז הוציא לחם ויין צערצות מואב ופיתה אותם כאילו היה אובד להם וזהו צדד צלעם כי צעצור דבריו עשה כן אבל מפני שהיה חפץ לקללם ונשכר לצלק על כן הרגוהו צחרו כי השכיר והשוכר שניהם לענש כמו שאמר ואשר שכר עליך וגו': (ה) הרגו איש אנשיו. צירושלמי איתא דכל דין אחד הורג שנים דהכי איתא צירושלמי דפ' חלק וכמה הן שופטי ישראל ו' ריבוא וח' אלפים ות"ר אמר לון כל חד מינכון ליקטול תרין כמלאו

שצט
פ"י הטור פנחס על התורה

ההרונים ט"ו ריבוא ומ' אלפים ור' (?) . ותמה הרמב"ן והלל חין דנין דיני נפשות צדין אחד ועוד ח"כ היו חסרים הרבה ואין החסרון שצחומש הפקודים עולה כ"כ אלא פ"י איש את אנשיו שיהרגו השופטים כל הנלמדים כל צ"ד וב"ד ידן את שצטו . והנכון צעיני צפרשה כי מתחלה נאמר וילמד העם לצעל פעור וימר אף ה' בישראל והחל הנגף והשם אמר למשה שיפצטו השופטים ויתלו הנלמדים ולא יספה האף לדיק עם רשע ומשה לזה כן לשופטים וכאשר נאספו כל העדה פתח אהל מועד לעשות כדבר משה ועוד היה הנגף הווה צעם הקריב זמרי את המדיינית למרוד צמשה וצשופטים והתחילו משה והשופטים לצכות ויעמד פנחס ויפלל ותעצר המגפה ולא נידון אחד מכל העם ציד השופטים כי השם אמר והוקע אותם וישוב חרון אפו מישראל וכבר שצ אפו מהם ולכך לא הזכיר ויעשו כן שופטי ישראל . ויתכן שתהיה כונת הירושלמי לומר שיהיו ההרונים לפי המנהג יותר מט"ו ריבוא לומר שהיו החוטאים רבים אצל חיסו עליהם צענין פנחס והנה נשארו מן הנלמדים והצ"ה השמידם אחרי כן טרם עוצרם את הירדן וזהו שכתוב כי כל האיש אשר הלך אחרי צעל פעור השמידו ה' ואתם הדבקים צה' אלקיסם וגו' :

פרשת פנחס

(יא) פנחס בן אלעזר וגו' בקנאו את קנאתי . שצהצ"ה נאמר אל קנא שנוקם מעוצדי ע"ו ולאמלא שקינא צמקומי הייתי מכלה לישראל : (יב) לכן אכור . לצני ישראל והודיע להם שהוא כהן לעולם : הנני נוהן לו את בריתי . לפי הפשט הצטיית שלא יפחד מאחי זמרי וקרוציו אף כי הוא נשיא וגדול בישראל והיה לו רצי' שימקמו נקמתו . ושכרו יחי' שיהי' לו ולורעו צרית כהונ' עול' : (יז) צרור את המדיינים . אמר צרור לשון יחיד ואמר : והכיתם . לשון רבים אמר צרור לשון יחיד רמו שעל ידך נעשית זו שכל לזה אציה אל תבעלי אלא לגדול שצהם שהוא משה ואמר והכיתם לשון רצי' שהם יכו אותם אצל משה לא יכס לפי שנתגדל צמדין : (יח) בנבליהם . פ"י הרמב"ן כי זקני מדין חשבו המחשבה הרעה הזאת כי צהם גתיעצו תחלה ונתנו להם העצה שתזנינה צנותיהן עמהם וימזדו לצעל פעור . ועוד ששלחו להם צת מלכים לזנות וזה טעם ועל דבר כוצי צת נשיא מדין אחותם כי לולי שנעשה מדעת יועלי המלכות צת מלך מדין מה תצקש צערצות מואב וצשטים לזנות עם ישראל אלא צשציל שהיתה יפת תואר שלחו אותה זקני מדין שס כי אמרו צתואר אשה יפה רצים נשחתו . וקרוצ הוא שהיה גם צלעם צענה זו כי צשוצו מארץ מואב עבר דרך מדין כי דרכו משס והיה מיועלי המלכות . ואולי נתעכב שס לדעת מה יהיה צהם ולפיכך מצאוהו צמדין והרגוהו וכו

נראה כי ישראל לא יתרגו המתנבז רק צרשות התורה אבל כאשר נאמר להם כי צוררים הם לכם צנכליהם הנה כל המתנכלים מחוייבי מיתה ולכן המיתו גם צלעם כי ידעו שהוא היה צעל העצה הרעה הזאת. והנה צוה הצ"ה להנקם מהמדינים אבל על המואבים כבר הזהיר עליהם שנאמר אל תגר את מואב. ואני תמה על לשון ההגדה שאמרו צ"ק אל תגר את מואב וכי היאך תעלה על דעתו של משה לעשות מלחמה שלא צרשות אלא נשא משה ק"ו בעלמו ומה מדין שלא צאו אלא לעזור את מואב אמרה תורה צורר את מדין מואב עלמו לא כ"ש והרי קודם הזהירו על מואב ממה שנלטהו עליו אל הצורר ואמר קומו ועצרו את נחל ארנון ראה נתתי לפניך את סיחון ואחר זה ראה מואב את כל אשר עשה ישראל לאמורי ואחר כל זה נלטהו צורר את המדינים. וי"ל לפי שהיה גלוי וידוע לפני הקצ"ה שמה ידון זה הק"ו לכך הקדים והזהירו. והזכיר וקרצת מול בני עמון גם להזהירו עליהם שלא ידון הק"ו כי גם הם גמלו אותם רעה שלא קדמו אותם בלחם וצמים. ועל דרך הפשט עוד השם נתן ארץ עמון ומואב לבני לוט צעבור לוע אביה ששרת את הדיק וגלה עמו ולכך לא הראו לעשו להם רעה בצארכם אבל מפני חטאם שרחקו את ישראל ולא קרצו אותם העניינם להרחיקם מעל עמו וזה לא יצא עמוני ומואבי צקה ה' מדה כנגד מדה. ור"א פי' ועל דבר כזו צת נשיא מדין פי' צורר את המדין כי צוררים הם לכם צמתצתם הרעה ועוד כי יתשובו לעשות לכם רעה צעבור כזו אחותם:

כו (ב) מכן עשרים שנה ומעלה לבית אבותם.
 ואינו אומר למשפחותם י"מ צעציל שאמר למטה בכל אחד ואחד למשפחותם. וצראובן לא אמר למשפחות לפי שנתערבו ממשפחותיו עם קרח ונאצדו עמו. ולמעל' כתבתי טעם נכון למה אינו אומר כאן למשפחותם: (ה) הגוף משפחהו ההנוכי. כתב הרמב"ן מה שמייחס אותם למשפחות אולי כאשר נתחלקה הארץ לשבטים על דעת רבותינו ונטל שמעון המועט צעציל יהודה המרובה כך נתחלקה לבתי אבות ליורדי מצרים ועשו מנחלת ראובן ד' חלקים והיה חלק משפחת החנוכי כחלק משפחת הפלואי וחזרון וכרמי אע"פ שאינו שוות במספר שמות לגלגלותם ומה שאמר לרב תרבו נחלתו היינו צבני המשפחה שיחלק להם לפי פקודיו לגלגלותם וכן ציהושע מזכיר בחלוקת הארץ למשפחות ויהי הגורל למטה יהודה למשפחותם וכן צכולס. אי נמי שחלקו הארץ למשפחותם וכל משפחה ומשפחה היתה חלקה במקום אחד ולא תתערב חלק משפחה צמשפחה אחרת: (ט) ובני אליאב וגו' ודחן ואבירים הוא דחן ואבירים וגו'. כתב הרמב"ן הזכיר זה להודיע שנשארה כל הירושה ממשפחת הפלואי לנמואל לצדו כי דתן ואבירים וכל אשר להם נצלעו. או כדברי רבותינו לרמוז שאצדו חלקם מן הארץ אע"פ שהיו יוצאי מצרים וראויים לגדולה: (מ) ויהיו בני

תא פי' הטור פנחס על התורה

בלע ארד ונעמן. מה שהציא רש"י דברי ר' משה הדרשן שירדה אמן למזרים כשהיא מעוברת מהן ופרש"י שלכך אמר ר' משה הדרשן שירדה אמן למזרים כשהיא מעוברת מפני שהוקשה לו שמנאן לראשי משפחות שהרי אינו מונה ראשי משפחות אלא מיורדי מזרים. וכתב הרמב"ן אם היה אפשר לומר כן שירדו אלו למזרים לא היה קשה לר' משה על שמנאן ראשי משפחות שאפשר שיאלו מאלו משפחות גדולות לעצמן ולכך מייחס אותם על שם אצל זה הוא שקשה שאם נולדו ארד ונעמן לצלע בן בנימן אחרי רדתו למזרים לא היו ראויים להימנות שם למשפחות ואם ירדו למזרים היו יותר מע' נפש כי אז היו בני בנימין עשרה ואלו בני צלע שנים ולכך א"ר משה שירדה אמן מעוברת מהן ולכך לא מנאם מכלל השבטים וכאן חושב אותם צנולרים. ונלמד עוד לומר כי יוכבד נולדה בין החומות ציוס הכנסם שם ולכך מזכיר אותה שם בכלל ע' נפש ואלו לא נולדו אלא אחר זמן בהתיישבם שם. וכל זה דוחק הוא. וכוכל לומר כי ארד ונעמן בני בנימין מתו במזרים בלא בניים וצלע ראה להקים שם לאחיו וקרא בניו על שם אחיו המת ואולי היה יצא בנשותיהם כי הוא הבכור והיו ארד ונעמן בני צלע לראשי משפחות להקים שם לארד ונעמן בני בנימין והיו מיורדי מזרים. והנכון כי ארד ונעמן אשר מונה צפרשת ואלה שמות צבני בנימין הם בני צלע כאשר מפורש כאן וכן מונה אותם צדרי הימים ודרך הפסוק לעשות בני הצנים כצנים כמו שאמר את לבן בן נחור ואע"פ שלא עשה כן צבני פרץ ובני צריעה אולי יולדו על צרכי בנימין ויחשבו לו כדרך ואלה תולדות אהרן ומשה או שהיו בני בנימין רבים שהיו ח' וטובל המיעוט לרוב. ועל דרך הסברה יתכן עוד שנאמר שאינו מונה במשפחות ליורדי מזרים לצדם כי גם צנולרים במזרים מונה משפחות כמו שאמר באפרים ומנשה שאין טעם לומר שנאלו לצד מונה משפחות צעבור שהיו במזרים שא"כ מעת שירדו למזרים היה לו למנות כולם במספר אחד ויעשה משפחות משבעים נפש שנמנו בשעת הירידה אלא אף באותן שנולדו במזרים עושה ראשי משפחות [יותר מצאחרים] והענין כך הוא שהיה מנהג בישראל לעשות להם ראשי בתי אבות שיתייחסו כל יולאלי יריבו אל האיש ההוא לכבודו כאשר קורין היום 'ן עזרה 'ן שושאן ומאת שאלו למזרים ופרו ורבו העמידו להם ראשי משפחות להתיחס עליהם ואולי התחילו זה הענין במזרים שלא יתערבו צננים ויהיו נכרים ודועים לשבטיהם ומאז היה זה לחוק לישראל ועל כן אלו הנזכרים כאן למזרים איש איש לראש בית אבותיו משפחתו מתיחסת אליו ולכן מנה צבני מכיר משפחת המכירי ומשפחת הגלעדי צנו ומשפחת האיעורי והמלקי צניו ואחיהם וכן בני יהודה ואפרים כי היו הצנים האלה הנזכרים גדולים ונכבדים והיו לראש וקראו המשפחה על שםם ולא כמו שפרש"י צעבור שהיו למשפחות רבות כי כולם היו משפחות רבות שנאמר פרו ושראו וגו'

פני השור על התורה

אלה צעזעור ששמו להם ראש כמו שפרשתי ורוצ המשפחות צהייתם צמארים היו מתייחסות אל היורדים למארים על שם אצותם הנכבדים וישאר עשו להם ראשי משפחות מן הנולדים שם צקרוצ ולכן יהיה רוצ הנאמרים כאן מיורדי מארים והנה יהיה ייחוס המשפחות האלה ליוצאי מארים כי שם תיקנו אותם: (מב) אלה משפחות דן למשפחהוהם. כתב הרמב"ן כי היו לשוחם צניס רצים עשו משפחות ונקראות כל אחת צסס אצי המשפחה אצל היו כולם מתייחסות אל שוחם הראש ונקראות על שמו כמו שתאמר לדניאל משפחת דניאל השוחמי ליחוקאל משפחת יחוקאל השוחמי והנה הם משפחות רצות ומשפחה אחת אלל השוחמי ולכך ייהם כולם אליו. ועל דעת האומרים כי ליורדי מארים יתייחסו היו משפחות רצות נקראות לשם אצותם שנולדו צמארים וצכאן לא היה מייחם אותם אלא לשוחמי כי הוא לצדו היה מיורדי מארים: (מו) ושם בת אשר. כתב רש"י לפי שהיתה צחיים. וכתב הרמב"ן א"כ אונקלוס שתירגם ושם צת אחת אשר נתכוון לומר כי היתה צת יורשת נחלה ולכך הזכירה צכאן כאשר הזכיר צנות ללפחד שרצה לומר לאלה תחלק הארץ ואלו היתה צת אשר עצמו לא היתה יורשת נחלה כי היו לו צניס אצל היתה צת אשהו מאיש אחר שלא היה לו צן והיתה נחלתו לצתו ופי' וסרח אצותם כי היתה אצות צניו ולא צתו ולכך אמר ושם צת אשר ולא אמר וצת אשר לומר כי היתה שמה צת אשר ונקראת סרח. וליני מצין דבריו כי מי היה זה האיש האחר שסרח היתה צתו וירשה צתו והלא היתה מיצאי מארי' ולא היו ציורדי מארים כי אם ע' נפש ולכול' היו צניס ועוד היינו לריכים לומר שחיתה עד יציאתם ממארים כי ליוצאי מארים נתחלקה הארץ. ועל דרך הפשט היה לה משפחה גדולה ונקראת על שמה וכולל אותה צכלל אלה משפחות צני אשר לפקודיהם אצל לא רצה הכתוב ליחסם אל האשה שיאמר לסרח משפחת סרח וקילר צענין. וכולם מונה על הסדר שמנאס צמדצר סיני כסדר חנייתם אלא שהקדים כאן מנשה ושם הקדים אפרים. וכתב ר' אברהם שזה הוא צעזעור מספרם כי צני אפרים הוסיפו על צני מנשה צמדצר סיני ח' אלפים וצערצות מואצ הוסיפו על צני אפרים עשרים אלף ור': (גד) לרב חרבה נחלתו. פרש"י לשצט מרובה צאוכלסין נתנו חלק רצ כי לא היו החלקים שוים. והרמב"ן כתב דמסקינן צפרק יש נוחלין שלא חלקו לקרקפתא דגברי' אלא עשו י"צ חלקים שוים ונטל כל שצט החלק שיאל לו צגורל וזהו שנווחו צני יוסף מדוע נתת לי גורל אחד ואני עם רצ. וקבו שאמר: (גה) לשמות מטורת אבוהם ינחלו: (גו) בין רב למעט. כל המצות צשוה צין שהוא מרובה צאוכלסין או ממועט. ופי' לרצ תרצה נחלתו צאנשי השצט עצמו. אי נמי כדריש לי' מכאן שנתחלקה כפי יוצאי מארים והרי שילאו י' צניס ממארים ומתו צמדצר ונולדו לו צ' אחריס צמדצר קורא אני לרצ תרצו כלומר לרצ צנייתם ממארים אע"פ שעתה נתמעטו

תג פ"י הטור פנחס על התורה

והרי שיאלו ממזרים ה' ובכניסחם לארץ היו י' קורא אני למעט תמעטו. ופי' הפרשה לאלה הנזכרים למשפחות תחלק הארץ במספר שמות שיתנו לכל זכר לגוללותם חלקו לרב חרצו נחלתו (למשפחת החנוכי המרובה עד"מ תרצה נחלתו. כ"ל) למשפחת הפלואי המועטי' תמעט כי איש לפי כקודי המשפח' יותן נחלתו ותטול כל המשפחה במקום אחד ולפי' מלאן כאן למשפחות אך צגורל יחלקו את הארץ לשבטי ישראל ולשמות מטות אבותיו שהם י"ג מטות ינחלו אותה. וחזר ואמר על פי הגורל תחלק נחלתו פי' נחלתו של מטה עצמו בין רב למעט כי גם בין המשפחות הטילו גורל ויהיה חלק החנוכי ברות אשר יעלה לו הגורל וחלק הפלואי ברותו רוח אשר יעלה לו אך נרצה לרב ונמעט למעט במשפחות: (נז): 'אלה פקודי הלוי. כתב הרמב"ן לא ידעתי למה מונה כאן בני לוי ואולי לאלו נתנו ערים לשבת ולא לנולדים אחרי כן. או שנעשה לכבודם שלא יבא לגיון של מלך פחות שלא ישיגחו עליו למנותו עם שאר העם. והזכיר עמרו ואשתו כי בני לוי נמנים לשנים לכהנים. לויים וראוי לפקוד אהרן ובניו לעצמם. וכתב עוד הרמב"ן אני תמה למה מנה הכתוב צבני לוי משפחות לשלשת האבות וחזר ומונה משפחות לבנים שהרי לא היה למררי צנים אחרים אלא מחלי ומושי א"כ מה היא משפחת המררי אבל היה לכבוד כי בני לוי שלשתם היו גדולים בישראל והיו כל תולדות גרשון ונקראים משפחות גרשוני לכבודו ואחרי כן שמו להם צתי אבות ונחלקים למשפחות כשאר השבטי' ונקראים צפרט משפחת לבני ומשפחת שמעי ונקראים ג"כ על שם גרשון וכן לקהת ולמררי. ולא אמר כאן משפחת העמרמי בעבור שנחלקה לכהנים ולויים והזכיר שמותם לכבוד ולא הזכיר הכהונה לאהרן לכבוד משה וכן תראה צמנין הראשון צפקודים שאמר ויהיו אלה בני לוי בשמותם גרשון וקהת ומררי מה שלא עשה כן באחרים אלא הכל לכבוד מעלתם. ומה שהזכיר משפחת יצהרי על שם קרח כי מתחלה היתה נקראת משפחת היצהרי כי היה צנת המנין הוא צנים גם לפני חכרי בני יצהר ועכשיו לא היו צנים רק לקרח ונקראת המשפחה על שמו. ולפי דעתי אינו מן הראוי שיעקור שם היצהרי מורעו אבל עשו זה אחרי מעשה קרח בעבור כבוד בניו להודיע בישראל שם וזכרם לדורות כי כן הכתוב משתדל לומר ובני קרח לא מתו וכיון שכלו נפג וזכרי וגשאר כל זרע יצהר לקרח קראום משפחת הקרחי להודיע כי היו בניו נדיקים וטובים ממנו. ומדרשו של ר' משה דרשן באתם המעט ה' מעט איננו אמת כי הוא מונה ללוי שמנה ואינו אלא חמשה כי השלשה לאבותם ע"כ. ואיני מצין הטעם שכתב שקורא למשפחת היצהרי על שם קרח אדרבה שם רשעים ירקב ואינו ראוי לקרות על שם: (נט) אשר ילדה אותה ללוי במצרים. כתב הרמב"ן דרך הפשט לפי שכל בני יעקב עם כל צניהם וצנותיהם באו למרים ואין צהם מי שהוליד שם אחרי כן וולתו שהוליד ליוכבד כי איחר השם לידתה כי לא

הגיע הקץ: (סג) אלה פקודי משה ואלעזר. חוזר על פקודי ישראל ולא על הלויים כי זהם לא יאמר ובאלה לא היה אים שלא נגזרה הגזירה על שבע לוי והעזר אלעזר ופנחס: (סד) ובאלה לא היה איש מפקודי משה ואהרן. אע"ג דיהושע' וכלב היו עדיין מן הפקודים הראשונים מ"מ לא נפקדו עתה לפי שהיו מן ס' ומעלה ואין המנין אלא מן כ" עד כ"ס' אצל כשאמר ולא נותר מהם אים אז הוליא כלב כן יפונה ויהושע כי היו מן הפקודים הראשונים ולא מתו:

כו (ג) והוא לא היה בתוך העדה הנועדים על ה'.
 לפי שהורכו לומר שלא היה בכלל עדת קרח שאין להם חלק בצרף הורכו לומר כי צחטאו מת. וכתב הרמב"ן דרך הפשט לכך הזכירו שלא היה מעדת קרח שחטבו שמה רבינו היה שונא לעדת קרח יותר מכל החטאים שמתו צמדבר שהם קמו כנגדו וכופרים בכל מעשה ה' וחטבו אולי צשנאמו אותם יאמר אל יהי להם מושך חסד ואל יהי חונן ליתומיהם ורעונו עוד שאינו צמימי המגפו' אלא מת על מטתו: כי בחטאו מת. פי' צמדבר ולא זכה לכנס בצרף. ור' יהודא הלוי המשורר פי' כי צחטאו מת דצק עם וצנים לא היו לו כי צעונו מת צלא צנים כמו שדרך לומר היום על דבר שאירע צעוונות אירע כך וכך: (יא) והירחה לבני ישראל לחוקת משפט. שיהיה זה המשפט לדורות ולא לצאי ארץ לצד: (יב) עלה אל הר העברים. כתב הרמב"ן שם ההר הר נצו כאשר פי' צסדר האזינו וקרא אותו הר העברים מפני שהוא על מעצרות הירדן ומסע עברו אל ארץ כנען כאשר אמר כאן אשר על פני יריחו ושם עברו ואינו מזה שזה הצ"ה לעשות כן עתה שאלם כן היה חייב לעלות שם מיד אלא פירושו תעלה אל הר העברים ותראה הארץ כי צעבור שזוכו לאלה תחלק הארץ הודיעו כי לא על ידך תחלק כי תעל' לראש הר העברים טרם שיסעו ישראל מעצרות מואב ותמות צו ולא יגיעך מן הארץ לצד הראייה וכן: (יח) קח לך את יהושע בן נון. צצוא יומך תקח את יהושע. והשלים הכתוב לספר כי עשה צלב שלם והוא העשיה אשר יזכיר צעת פטירת משה: (יט) וצוית אותו לעיניהם. פרש"י דע שישאל טרחנין הן וסרצנין על מנת שתקבלם עליך. וכתב הרמב"ן שאינו נכון שאינו כן מן המוסר שיאמר כן לפנים ואדרבה אלם יאמר כן לפנים יגרום להם שיפקרו צו יותר אצל ולויתיה אותו לעיניהם שיזונו צמלות הנגיד והשופע שיפקדם צידו וזחירו להשתדל מאד צעניינם ולהיות נלחם מלחמות ה' ולהיות מוליא ומציא אותם ולהזכירו צדבר המשפט כי זה ראוי שיעשה לפנים כדי שיסמעו אליו וכן עשה שנאמר ויקרא משה ליהושע ויאמר אליו לעיני כל ישראל חזק ואמן וגו' עד לא תירא ולא תחת. ולפי דעתי צפשט הפסוק פי' ולויתיה אותו לעיניהם הוא המינוי שימנה אותו צמעמדם ולהיות נגיד עליהם כלשון ויזוהו ה' לנגיד על עמו וכן למן היום אשר

לויית שופט על עמי ישראל שפירושו מניתי:

כח (כ) צו את בני ישראל . פרש"י אע"פ שכבר הזכיר על זה

צפרשת ולמה תצוה אותה היתה

לזוהרה למילואים וכאן צוה לדורות . וכתב הרמב"ן שאינו נכון כי שם

אמר לדורותיכם אלל סידור הענין אחר שאמר לאלה תחלק הארץ צוה

להשלים תורת הקרבנות שיעשו כן בארץ כי צמדו לא הקריצו המוספין

וכן לא נתחייבו בנסכים צמדו ועכשיו חייבו צאי הארץ לעשות הכל

תמידין ומוספין ומנחתם ונסכיהם אע"פ שלא אמר כאן כי תצוהו אל

הארץ לצד הזכירו צפרשת נסכים ורמו אליו צמועדות : את קרבני וגו' .

דורש צספרי זה הדם . לחמי אלו האימורים . לאשי אלו קומיץ ולצובה .

ריח ניחוח זה צזיכי לחם הפנים . תשמרו שלא יצוא אלא מן המשומר .

תשמרו שיהיו כהנים ולוים וישראל עומדין על גביו . תשמרו נאמר כאן

שמירה ונאמר להלן שמירה מה להלן מצקרו ד' ימים קודם שחיעתו אף

כאן : (ו) שכר . פרש"י פרט לין מגתו שאינו משכר . והקשה הרמב"ן

דהא אמריין יין מגתו לא יצא ואם הציא כשר אלמא מעלה דרבנן היא

אלא שכר להוציא את המזוג . כתב הרמב"ן הזכיר הכתוב צתמיד וצראש

חדש שיעור הסלת צמנחה ושיעור היין בנסכים אצל צשצת וצכל שאר

המועדות הזכיר שיעור המנחה ולא הזכיר שיעור הנסכים והטעם צזה כי

אע"פ שזוה צפרשת נסכים צשיעורי המנחה והנסכים לפר ולחיל ולבצטים

צגדרים ונדבות וצמועדים מלינו כפולה לכצ העומר וציום העצרת שתיס

שני עשרונים ולכך הוצרך לכתוב לפרש צכל מועדים שלא תשתנה צזה

המנחה אצל הנסכים לא נשתנו צשום מקום לפי' הזכיר אותם צתחלה

צתמיד ולא הזכירם אחרי כן כלל והזכיר ציום הראשון של סוכות שיעור

המנחה ולא הוצרך עוד להזכיר צאותו החג אלא ומנחתם ונסכיהם כמשפט

כלומר כמשפטם ציום הראשון שנוכר ע"כ . ומ"מ עדיין לא תירץ למה

הזכיר שיעור נסכי היין צראש חודש טפי מצאחרינא ואיכא למימר כיון

שהוא תחלת המוספין שיש צהן פר וחיל וכצטים הזכיר צו הנסכים של כל

אחד ואחד : (יא) ובראשי חודשיכם . י"מ שפירושו חודש ניסן כדכתב

ראשון הוא לכס לחדשי השנה ואחרי כן אמר זאת עולת חודש צחדשו

שיעשה כן לכל חודש על כן הוסיף לכל חדשי השנה : (יב) ושלישה

עשרונים וגו' לפר . פי' לכל פר ופר מהם וכן ולבצש האחד ולמד עליו צאומרו

עשרון עשרון ועוד שצפרש לצצעת הכצשים וכן זה לפר האחד לשני הפרים

אצל מקאר הצפוק צדצד המוצן כי הצצר ידוע שלא היה ג' עשרונים לפר

האחד ולשני לא יהיה כלום . ומה שפירש בצצשים צשציל שהם מרוצים

וכ"ש צפרי החג שהם מרוצים שהוא צריך לפרש לשלשה עשר פרים :

(טז) ובחודש הראשון בארבעה עשר יום לחודש פסח לר' .

הזכיר שיעשו פסח וכתבו להזכיר עליו עם שאר קרבנות חג המזות וקאר

תו פני' הטור פנחס על התורה

צו להזכיר שמו בלבד שכבר ציאר את דינו ככל חוקותיו וככל משפטיו:
כט (ו) מלבד עולת החדש ומנחתה. כתב הרמב"ן הזכיר
 צאחד לחודש השניעי

מלבד עולת החודש ומנחתה ולא הזכיר חטאת החדש וציוס הכיפורים אמר
 מלבד חטאת הכיפורים ולא הזכיר עולת הכיפורים והטעם כי ציוס הכיפורים
 צידוע שהעולה שזיה בכלן היא מלבד העולה שזיה שס כי ציוס אחד נטעו
 ולינס שזיס שסס חיל אחד לעולה וכאן פר וחיל וו' כצזיס חזל החטאת
 שהזו שזיה כלן וכאן אפשר לטעות ולומר שהזו אותו שנאמר שס כי חין
 ציוס אחד צ' חטאות ולכך אמר מלבד חטאת הכפורים שזותו הזו חטאת
 כפורים שהזו פנימי ונשרף וזו חטאת חזונה כשאר חטאות המועדים
 שצזות עם המוספים וכן ציוס הכפורים לא הוצרך לומר מה שנאמר כלן
 הזו חזן ממה שנאמר בצרשת המועדות כיון שציוס הזזו נאמרו שתי
 הפרשיות ולינס שזות ולא הוצרך להזכיר גם כן בצצרת מה שנאמר כלן
 הזו מלבד מה שנאמר בקרבנות המועדות מפני שפירש שס והקרצ'חם
 על הלחם ח"כ דצר צרור הזו שכל הנזכרים שס צזיס צגלל הלחם ואלו
 מוספין עליהם. חזל צחדש השניעי הזו צמשמע מה שנאמר וצראשי
 חדשיכס תקריצו יזיה צשאר החדשים חזל צחודש השניעי יזיה כל קרצנו
 הקרצן הזו שחידש צו על כן הוצרך לומר מלבד עולת החדש ומנחתה
 וכיון שזמר כן למדנו שכל מה שנאמר בצרשת וצראשי חדשיכס הזו מזיה
 צכל החודש גם החטאת על כן לא הוצרך לומר מלבד עולת החדש ומנחתה
 וחטאתה:

ל (א) ויאמר משה אל בני ישראל. פירש"י להפסיק
 הענין דצרי ר'

ישמעאל וכו'. וכתב הרמב"ן ולא הצניותי זה שכך אמר צסוף פרשת
 המזמין וידצר משה אל חזרן ואל צניו ואל כל צני ישראל ואמר ג"כ צסוף
 פרשת המועדות וידצר משה את מועדי ה' אל צני ישראל. חזל כפי
 פשוטו צל הכתוב לומר אע"פ שפרשה זו צתורת הקרבנות לא ייחד צה
 חזרן וצניו כלשך עשה בצרשת המועדות שצתורת כהני' חזל אמר אל
 כל צני ישראל כלשך זזיה ה' את משה צין צדין שציתת המלאכה צין צתמידין
 ומוספין כי כן נאמר לו זו את צני ישראל. והטעם מפני שהמזיה לאחר
 צזאתם לצרץ והזו חזרה לישראל כולס שיסמרו צמועדים התמידין והמוספין
 ויקריצו הכדדים והנדדות. ועוד כי עיקר המזיה להיות הימים נזכרים
 ונעשים לצצות צהם מכל מלאכה והפרשה הזזת שזיה עם פרשת המועדים
 שצתורת כהנים שס נאמר צתחלתה דצר אל צני ישראל וזמרת חליהם
 וצסוף וידצר משה את מועדי ה' אל צני ישראל וצכאן ככה צתחלתה זו
 את צני ישראל וצסוף וידצר משה אל צני ישראל ככל אשר זזיה ה'. ולא
 הזכיר מועדי ה' צעצור שהזכירו כלן דצרים חזרים שזינו צמועדים כגון

תז פי' הטור מטות על התורה

תמידי החול ומוספי השבת וראשי חודשים. ומדרש ר' ישמעאל שדרש להפסיק הענין רוצה לומר להפסיק שלא תלמוד מועדות מנדריס לומר מה נדריס ציחד מומחה או ג' הדיוטות אף מועדים כן אלא מועדים צריכין ג' מומחין לקדשם כענין שדרש בן עזאי מקרא דוידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל מועדי ה' נאמרו ולא נאמרה פרשת נדריס עמהם כמו שמפורש צת"כ ואותה דרשה ענמה דורש ר' ישמעאל מפסוק ויאמר משה וגו'. והכונן צעיני שאין כוונתו אלא לומר שאם השלים פרשת המועדות צאלה תעשו לה' צמועדיכם ויתחיל וידבר משה אל ראשי המטות זה הדבר היה אפשר שיחזור הכתוב למעלה לומר שדבר משה אל ראשי המטות פר' המועדים ויהיה נדרש לפניו על פרשת מועדים ולפיכך הפסיק וסיים צפרשת של מועדים ויאמר משה וגו' והתחיל צפרשת נדריס וידבר משה וגו' זה הדבר אשר רוצה ה' :

פרשת מטות

(ב) וידבר משה אל ראשי המטות. פי' הרמז"ן צשביל שהוזכר למעלה לצד

מנדריכס ונדנותיכם גבי נצוה אמר עוד מלצד אלה הנדריס והנדנות יש עוד נדרי הדיוט וכל היוצא מפיו של אדם חייב לקיים ולעשות. וי"מ טעם הסמך שראשי המטות מזהירין על הנדרי' ונדנות ואם אינו רוצה ליתן מכין אותו עד שיאמר רוצה אני. וכתב הרמז"ן לא הקדים צכאן לומר וידבר ה' אל משה לאמר דבר אל ראשי המטות ואמרת אליהם זה הדבר אשר רוצה ה' כמו שאמר צפ' שחטי חוץ וצשאר פרשיות ולכך אמר צסוף הפרשה אלה החוקים אשר רוצה ה' את משה: ראשי המטות לבני ישראל. הם גשיאי הדגלים שהעמידו אותם המטות על הדגלים אחר שמתו נחשון וחציריו. ואפשר שהם המזכרים צפרשת (הנחלה) אלה שמות האנשים אשר ינחלו לכם את הארץ או שהיו אמרים כי שם דבר הכתוב על העתי' כי צעת חילוק הארץ יהיו המזכרים חיים ויעמדו עליהם. ואמר' אל ראשי המטות ולא אמרה לכל בני ישראל ציחד כי אין צורך לכל ישראל שידעו שהאב והצעל יכולין להפך נדרי עינוי נפש. ואולי צריך להעלים אלה החוקים מהם שלא ינהגו קלות ראש צנדרים אצל לחכמי ישראל ראשי צנטיהם לימד להם המשפט. ורומז עוד למה שאמרו חכמים שיחד מומחה מתיר הנדריס. והנה היתר הנדריס אינו מפורש צתורה אלא הוצ' הלכה למשה מסיני ותלצו הכתוב צחוט השערה כמו שאמרו היתר נדריס פורחים צאוויר אלא רמו לו צאומרו לא יתל דברו ולא אמר לא יעבור על דברו אלא רוצה שלא יחלל הנדר כי צצוואו לפני צ"ד וימלאו לו פתח וניחם עליו והם ימחלו לו אינו מחלל אותו וכל הטעם להסתיר הדבר שלא יהו פרוצים צנדרים: (ג) איש כי ידור נדר לה'. פי' שנודד

פ' המור מטות תח על התורה

על עלמנו לכבוד השם ולכן לא יצא בלשון נדר צה' כמו בשבועה שצא זה ה' לשון כמו בשמו תשבע השבעה לי באלקים ואשבע צה': (ו) וה' יסלח לך כי הניא אביה אותה. להגיד כי יסלח לך מה שעשתה אחר הנחת האב אצל אס עברה על הנדר ואחר כך הניא אותה אינו סולח דמינו גיח זה ואינו עוקר הנדר מעיקרו: (יד) כל נדר וכל שבועת איסור לענות נפש. צא לפרש שאין הצעל מיפר אלא נדרי עינוי נפש כגון שנדרה מכל פירות העולם או אפי' על מין אחד שלא תמנעו אותו והס"כ לנדרי שנינו לצינה כגון שלא אכחל ושלא אפרקם. וכל מה שהצעל מיפר האב מיפר ג"כ שדין האב והצעל שוין שהכתוב השווה אותם דכתיב צין איש לאשתו וצין אב לבתו: (יו) ונשא את עונה. שהגורם תקלה למצירו הוא נכנס תחתיו. וכתב הרמב"ן דוקא שהיא שוגגת שאינה יודעת שאינו ציוס שמעו או שהיתה מוטעת שאינה יודעת שיש חילוק צין יוס שומעו לאח"כ אצל אס היא מודה שיודעת שאינו ציוס שומעו ושאינו יכול להפר אח"כ היא חייבת וגם הצעל אינו גורם לה שום תקלה אצל עונשו כמי שיש צידו למחות ואינו מוחה:

לא (ב) נקם נקמת בני ישראל מאת המדינים.

כי הוא הראוי שיעשה נקמה בצונאי השם ומשה חלק כבוד לפנחם שהתחיל במזוה ועליו לגומרה ולכך עשאו משות מלחמה: (ו) וישלח אותם משה אלף למטה. כתב הרמב"ן לא שלח שם לכל עם הצא ואע"פ שהיו המדיני' עם רב והערים בצורות גדולות מאד והמעס כי הנכשלים בצנות מדין היו רבים ואינם ראויים לנקמת ה' על כן בחרו אנשים לדיקים וידועים לשצטיהם. והנה משה אמר להם לתת נקמת ה' ולא לזה אותם מה יעשו וחשב שלא ישאירו שריד ופליעו כנקמת עמלק או כנקמת ז' עממים וכשראה שהשאירו הנשים והטף והבזמה קלף על הנשים הידועות משכב זכר כי היו ראוי להורגן תחלת כל דבר לנקמה גם לדין התורה דכתיב ואת הבזמה תהרגו וכיון שראה שהעם חפץ בשלל מחל על הטף ועל השלל. ויתכן עוד לומר כי משה נטווה צרור את המדינים ונקום נקמת בני ישראל ושלח שם אנשים מעטים רק להכות צערי הכוזי וכל עץ טוב להפיל וכל מעייני מים לסתום כמנהג השוללים כי לא לזה רק להנקם כאשר תמלא ידם והשם אשר לו המלחמה נתן מלביהם ועריהם הצורות צידם על כן לא קלף אלא על הנשים הידועות משכב זכר ולא על דבר אחר ולזה צנף הזכרים להרבות צנקמה: (יד) ויקצף על פקודי החיל. וחלק כבוד לפנחם כי ה' נתן לו את צריתו שלום: (יט) ואחם חנו מחוץ וגו' אהם ושביכם. שגם השצי ריכים לחטא בגדיהם הנוגעים בחלל וכל בגד כלי עור אשר צידם כדין ישראל שלא יעמאו העם בצגדיהם ובכליהם. וצבכי מתרזים מה שמקשים העולם למה לא הורה להם משה פרשת טהרת הטומאה צמלחמת סיחון ועוג שקדמה למלחמת

תט פ"י הטור   מטות   על התורה

מדן בשלמא פרשת גיעולי כלים לא הולרך לומר להם במלחמת סיחון כי לא נאמרו דלפילו כותלי דחזירי הותר להם צו' עממים כדרש' מואכלת את שלל אויביך עוד מתרשים על גיעולי כלים שלא היו לריכין במלחמת סיחון שלא היו בני יומן אזל זכאן היו בני יומן כי היו מצילים צהם הנשים והטף ששצו מה שאין כן במלחמת סיחון ועוג שלא החיו מהם כל נשמה אזל מפרשת טהרה קשיא. והיינו טעמא שגם זכאן לא הולרך להורות שנוגע צמת טמא שכבר ידעו אללא אזב שהולרך לומר להם שגם השצני יטהרו צגדיהם ועוד שהולרך לומר להם זכאן חנו מחוץ למחנה שלא יעמאו האחרים מה שלא היה כן במלחמת סיחון ועוג שכולם היו במלחמה וכולם היו טמאים וזכאן לא הלכו אללא י"צ אלף והולרך להזהירם שלא יעמאו האחרים ואזב זה אמר להם כל דין הטהרה: (כא) ויאמר אלעזר הבהן אל אנשי הצבא. משה אמר פרשת טהרה אל שרי האלפים והמאות אזל אלעזר שאמר דין טהרת הכלים אמר אל אנשי הצבא ששללו וצונו מכלי התשמים הנמלאים צצתים אזל שרי האלפים לא לקחו אללא צגדים חסוצים: (כג) תעבירו באש וטהרו. וכתב הרמב"ן אין כלי שנגע צמת או צנצילה נטהר צאש אללא צמים ולכך הולרכו רצותינו לפרש זו הטהרה להגעילם מאיסורי המאכלות שצלעו: וכל אשר לא יבא באש תעבירו במים. פירש"י שזו היא טעילה לכל כלי שלא צלע איסור חזיו צעצילה. והקשה הרמב"ן דאין לשון תעבירו נופל על טעילה אללא וצא צמים דכתיב צמים יוצא וטהר. ועוד שאפילו כלים שתשמיסן צצונו לריכין הכשר מהאיסור שצהם מלצד הטהילה. ועוד דטעילה דרשו מפסוק אחר אך צמי נדה יתחטא. אללא פי' תעבירו צמים לכבם ולשפסף אותם להעביר החלודה שנדבק עליו מאיסור וזהו הכשירו מהאיסור כמו הגעלה וליצונו לכלים שתשמיסן צחמין ועל ידי האור ולא הולרך הכתוב להזכיר הטהילה שכבר הזכירה אך צמי נדה יתחטא ואחר פליטת האיסור כולם שוים צדן טעילה: (כה) והרמות מכם לה'. כתב הרמב"ן טעם המכם מפני שהשלל הזה מנקמת השם צארץ לא להם אזל צארץ סיחון ועוג לא נתנו לכהנים ללויים כלום אללא אדרצה הוזהרו מהם שנאמר ותלק לא יהיה לך צחוכם אפי' צציה: (ל) מן הבקר ומן החמורים ומן הצאן מכל הבהמה. פרט ולא"כ כלל. ור' אברהם פי' מכל הבהמה כמו גמלים ולא לקח אלעזר מהם חלק כי היו מעטים ע"כ לא נזכר מספר שהציאו ולא מספר שלקחו הלוויים: (לא) ויעש משה ואלעזר הכהן. ולא הזכיר הנשיאים כמו שנאמר צפקודים ואלה הפקודים אשר פקד משה ואלהן ונשיאי העדה. וכתב הרמב"ן ואולי הטעם כי מה שהשם נזכר שיהיו שם נשיאי העדה לא לחוצה אללא צעצור שהוא דבר שצצמונו נזכר שיהיו שם כדי שלא יחשדו לאלעזר שלקח יותר מן הראוי לו והם אמרו חלילה לנו כי מלאך ה' הוא ואין צורך להיותינו שם: (לו) ותהי המחצה. כתב הרמב"ן הולרך הכתוב לפרט הזה להזכיר כמה המחנה וכמה המכם להודיע

כי מיום שלקחו המלקוח עד שמנו אותו וחזו אותו והפרישו ממנו המכס ונתנו לאלעזר הכהן לא מת מכל המקנה הגדול הזה אחד וכן במחלת העדה ללויים וזה נס: (כט) עבדיך נשאו את ראש אנשי המלחמה. לומר שלא מת אחד מהם במלחמה: ולא נפקד בזמנו איש. לומר שלא הוכה אחד בחרב צענין שיפקד מן הצבא: (נד) ויביאו אותה אל אהל מועד וזכרון לבני ישראל. פי' הרמז"ן שיעשו מהם כלים לעשות מהם עבודת השם לדורות שאם צאו הכלים שהציוו לאונר צית השם היה לו לומר זכרון להם פי' על המציאים אותם אבל אמר זכרון לבני ישראל שיהיה הזכרון לכל בני ישראל:

לב (כ) ויבואו בני גד ובני ראובן. צפסוק הראשון ומקנה

רז הקדים ראובן לגד

בראוי כי הוא צן בגזירה וכן אח"כ כשנספר המעשה ויאמר לראובני ולגדי אבל בכל הפרשה מקדים בני גד כי הם נתנו העלה והם דצרו תחלה למשה כי הם היו גבורים כדכתיב וטרף זרוע אף קדקד ולא היו יר-אים לשבת בארץ הזאת לבדם: (יט) כי בארה נחלתינו אלינו. פירש"י כבר קיבלנו מעבר לירדן. וכתב הרמז"ן אינו הגון שידצרו כן לפני משה כבר קיבלנו כי אין צידם לקבלה אם לא יתננה להם אלא כך אמרו לא ננחל אתם למעט נחלתם בארץ העושה כי צאה אלינו נחלתנו הראוי לנו שהיא ארץ מקנה ולנו מקנה יותר מלשאר השבטים והוא דרך צקסה: (כה) ויאמר בני גד ובני ראובן. ולא אמר ויאמרו שאחד המיוחד שבהם דבר בשביל כולם: (כט) אם יעברו וגו' ונתחם. פי' הרמז"ן כי עתה לא מסר להם משה כל הארץ רק קלת ערים שהם מקום המקנה והם הנזכרים כאן שצנו מהם מצארים לשבת בהם טפס ומקניהם ושאר הארץ הנימחה חריבה ולכך נזהר והנשיאים אם יעברו אתכם תנו להם כל הארץ לאחוזת עולם ואם לא ירצו לעבור אתכם תקחו מהם כל הארץ הזאת ותגרשו ממנה נשיהם וטפס ותתנו להם אחוזה בארץ כנען הראוי להם. וז' אצרהם פי' אם לא יעברו צרונם תולידם עמכם צעל כרחם ויאתיו שם צתוך העם. (לא) ויענו בני גד ובני ראובן לאמר וגו' (לב) נחנו נעבור חלוצים. פי' הרמז"ן אמרו לו אין אדוני נריך לנו עלינו צתנאי כפול חלילה לעבדיך לעבור מה שאדוני מזה כי הם דצרי ה' ולא נעבור על מצותו. וזה נעם את אשר דצר ר' כי מתחלה אמרו כאשר אדוני מזה: (לג) ולחצי שבט מנשה בן יוסף. כתב הרמז"ן מתחלה לא שאלו שצט מנשה חלק באותה הארץ אבל כאשר חלק הארץ לשני השבטים ראה שהיא ארץ גדולה יותר מן הראוי להם וציקש מי שירצה להתנחל עמיהם והיו אנשים שצט מנשה שרצו צה וחלי היו גם כן אנשי מקנה ופי' ולחצי שצט מנשה חלק מהם כי לא היו החצי שלא היו אלא צ' משפחות משפחת המכירי והגלעדי ועדין נשארו ששה כי שמונה צתי

תיא פ"י הסוד **מטות** על התורה

לצות היו והנה לא פירש בתורה שחילק משה צנייהם הארץ ליתן לכל שבט ושבע חלקו אלא כתב בכלל ויתן משה לראובני ולגדי ולחזי שבט מנשה וגו' וצמנה תורה צ"א החלק שנתן לחזי שבט המנשה וציהושע צ"א עוד ויתן משה לראובני למשפחות ויהי להם הגבול וגו'. (לח) וא"ר נבו ואת בעל מעון מוסבות שם. פירש"י נבו ובעל מעון שם ע"ז הם וצני ראובן הסבו שמותם לשמות אחרים. והקשה הרמב"ן כי אין זה טעם שיזכיר אותם בשם ע"ז ויאמר כי צני ראובן צנו אותם והיסבו שמותם ולא יזכיר שם המוסב להם ומנהג הכתוב לעולם צערים הכלכות להבדיל שם החדש ועוד ויקראו בשמות את שמות הערים אשר צנו איננו חוזר על נבו ובעל מעון לצד אלא על כל הערים. והנכ"ן צערי כי השמות אלה היו שמות הערים צד מואב וסיחון כשם כל הערים האלה ממלך מואב הראשון כי כן כתיב צמסון ודיבון ומידעל כמו שנאמר ונירם אצד חסבון וזה פ"י מוסבות שם שאלו הערים כולם הסמוכות הם שהסבו האמורי את שםם כאשר לבד אותם וזה היה שםם הראשון כאשר היה צד מואב וצני ראובן וגד עוד קראו אותם בשמות כאשר צנו אותם ולא אמר הכתוב ויקראו שמות לערים אשר צנו אלא ויקראו בשמות את שמות הערים כי קראו להם בשמות את שמות הראשונים אשר היו להם צתחלה כי ראו להזכירם בשםם הידוע להם מאז. או להתייש מואב. ופ"י: ואת שבמה. שצנו את שבמה ואינו חתר על מוסבות שם: (מ) ויתן משה את הגלעד למכיר בן מנשה. פ"י למשפחתו כי צניו לכדוה בדבתיב וילכו צני מכיר גלעדה וילכדוה. וצעבור היותו נכבד ורשם לבל ירעו יקראו צני על שמו ואולי היה עדיין מכיר קיים ולא נגזרה עליו גזרת המדבר שלא היה מפקודי משה ואלהן שהיו לו יותר מס' שנה והאריך שנים כדורות הראשונים: (מא) ויאיר בן מנשה. כתב הרמב"ן האיש הזה מתייתם אל משפחת אמו צעבור שלקח אחותו עמם כי צצרי הימים מפורש שהוא צן חרונ צן קרח ואמו צת מכיר צן מנשה וכתב ואחר צא חרונ אל צת מכיר אצני גלעד ותלד לו את שגוב ושגוב הוליד את יאיר ויהי לו עשרים ושש ערים בארץ הגלעד:

פרשת מסעי

לג (א) אלה מסעי. פירש"י טעם שמפרש המסעות להודיע חסדי הצ"ה אע"פ שגור עליהם לנטולם צמדצר לא היו נעים ונדים תמיד ממקום למקום וכו'. והרמב"ן כתב טעם בזכירת המסעים האלה ואמר כי כל הנסים והארות שנעשו להם היו אמיתיות לציני רוחיהם אצל לדורות הבאים יחזקם האומע ועמידת ישראל צמדצר מ' שנה צלא מקום זרע ומליאות המן צכל יוס אינם דברים טבעיים

מסעי פי' הטור על התורה תיב

לצני אדם ולולוי יתשוב האדם כי עמידתם צמדצר הזה היה מקום קרוב
 מן היישוב מקום שצני אדם שוכנים שם או מקומות שיש שם מריש וקליר
 ומעיינות מים ועל כן הרחיק מלצות צני אדם המתשצות האלה וחוק
 האותות כולם צזכרון המסעות כדי שיראו אותם הדורות הצנאים וידעו
 האותות הגדולות איך עמדו צני אדם במקומות ההם מ' שנה: (יד)
 ויחנו ברכידיים ולא היה כיים לעם לשחות. כתצ הרמב"ן לא הזכיר
 צמרה נם המים ולא צמדצר סין ענין המן אזל צעצור היות ענין דפידים
 דצר גדול שניסו את השם ונקרא שם המקום מסה ומריצה ונקדש לעיניהם
 להוציא להם מים מן הסלע וצאה להם מלחמת עמלק על כן הזכיר צקלרה
 ולא היה שם מים לעם לשחות כי הוא המקום הזכר והנודע צזה:
 (מא. מב. מג) ויסעו מדרר ההר ויחנו בצלמונה ויסעו מצלמונה
 ויחנו בכונן ויסעו מפונן ויחנו באובות. ולמעלה צפרסת חוקת אינו
 מזכיר כל אלה המסעות אלא אומר ויסעו מהר ההר ותקלר נפש העם
 צדרך עד שגומר כל הענין ואומר ויסעו צני ישראל ויחנו צלוצות ואינו
 אומר ויסעו ממקום פלוני ויחנו צלוצות וכתצ הרמב"ן מפני שלמונה
 ופונן הם סציב ארץ אדום ותקלר נפש העם שם צדרך ודצרו צאלקים
 וצמשה ושלח צהם נחשים הצרפים ועשה משח נחש נחשת והיו מוליכין
 אותו צכל הדרך וצחנותם צללמונה ופונן ולא סר מהם עד אשר חנו
 צלוצות על כן לא הזכיר חנייה כשספר המאורע כי צכל הדרך היה הענין
 וחושב מסע אחד כל המקומות שהיה צהם המאורע דהיינו משנסעו מהר
 ההר עד שחנו צלוצות: (נג) והורשחם את הארץ וישחחם ברה.
 פי' הרמב"ן שהיה מלות עשה שטובה אותם שירשו אותה וישצו צה ולא
 עלה צדעתם ללכת לארץ אחרת ולכצצה וליצצ צה יעצרו על מלות עשה
 ומחזיר המטובה הזאת כמה פעמים צולו ורשו את הארץ ומכאן הפלינו
 חכמים לדבר צמנות ארץ ישראל ולדון צמורת האשה שאינה רול' ללכת
 עם צעלה לארץ ישראל וכן הציט. ורש"י לא פירש כן אלא פי' והורשחם
 אז תוכלו ליצצ צה ולא לא תוכלו להתקיים צה: (גה) לשבים
 בעיניכם ולצצנינים בצדיכם. פי' שיהיו לקוליים צעיניכם שיעורו עיניכם
 להטעתכם ולא חרלו ולא חצינו ותלמדו ממעשיהם ואחר שהטעו לשצ
 מלחמה ה' יהיו צנייים צצדיכם שיכאלצו וינערו אתכם לשלול ולצח וילדרו
 אתכם ויצילו אתכם צמור ואני אגלה אתכם מפניהם גלות שלימה כי
 כאשר רמיתי לעשות להם על ידיכם שיגלו כולם מן הארץ ולא תותירו שם
 מהב ולא שמעתם צקוליו כן אעשה גם לכם ולא תשקיר מכס צארץ גם אחד:
לד (כ) אל הארץ כנען. פי' ר' אצרהס כמו אל הארץ ארץ
 כנען. והרמב"ן פי' כי שם הארץ
 כנען כמו מריש שם הארץ ושם העם על כן אומר אל הארץ כנען כמו
 אל העיר ירושלים והמלך דוד: (יט) ואלה שמות האנשים למטרה

תיג פ"י הטור מסעי על התורה

יהודה. ראובן וגד כזר לקחו נחלתם ולא הולרכו לנשיא. ואכיר יהודה תחלה י"מ הטעם לפי שיאל לו הגורל תחלה וזכולם הזכיר נשיא לזד ציהודה ושמעון וזנימין. וי"מ הטעם לפי שכלז שהיה מיהודה כזר נודע נשיאותו ושמעון קנס אותו לפי שחטא זמרי נשיאו וזנימין היה נשיאו אלדד והוא אלדד ולא הולרך לכתוב צו נשיא היה ומעלתו יתירה. ולא ידעתי טעם למה כתב זכולם למה בני פלוני חוץ מציחודה וזנימין. וכאן וזמרגלים מוכיר יוסף על מנשה לפי שחמדו את הארץ:

לה (ד) ומגרשי הערים וגו'. כתב הרמב"ן בפשט הפסוק תחלה אמר שיתנו למגרש אלף

אמה סביבות העיר כנגדה שיהיו לה לארכה אלף אמה ת"ק לרוח אחד ות"ק לרוח השני וכן לרחבה ת"ק לכל רוח ואחר כן אמר שיעשו רצוע של אלפים על אלפים ותהיה העיר צאמצע הריצוע ולא הוסיף צוה הפסוק על המגרש שכנגד העיר כי העיר היא אלף כל אלף ולכל זד ת"ק הרי אלפים אבל הוסיף ליתן מגרש כנגד הקרנות שאמר לעשות רצוע של אלפים על אלפים כדי למלאת הקרנות וממלאת העיר חלק רצוע צמה שנותנין ללויים. וכן משמע לשון ומדותם את פאת קדמה אלפים צאמה שאם היה אומר למדוד מן העיר אל החוץ אלפים אמה לכל רוח היה אומר ומדותם מחוץ לעיר לפאת קדמה אבל ומדותם את פאת קדמה היא מדדת הזד ההוא וכל הזד קרוי פאה כמו מאה צאמה אורך לפאה האחד שפירושו לעבר כולו. והנכון שיהיו האלף סביבי העיר כנגדה למגרש שלא יזרע והאלף שצקרנות לשדות ולכרמים: (ח) מאת הרב הרבו ומאת המעט תמועטו. כתב הרמב"ן לדעת רבותינו שאומרים שכל השבטים היו שוים צנחלה לריך לפרש על צתי האצות שמצית אז שלקח הרצה נתן הרצה אע"פ שאין מספר הערים שנתנו ללויים שוים לשבטיהם זהו מפני שווי הערים שהיו חשבות זו מזו כי צשומא חלקן הארץ: (יד) את שלש הערים. כתב הרמב"ן אמרו רבותינו שנתן צעבר הירדן שלש ערים למקלט משום דנפישי רונחיס ואף על פי שאין המקלט אלל צשוגג היו שופכי דמים צמרמה ומראין עלמן כשוגגן והולרך להרצות להם ערי מקלט לקלוט את כולם שלא נודע מי המזיד וא"כ לזה הכתוב על העתיד. או שנאמר שהיתה לויר ארץ גלעד כן מאז היתה לגוי. ולמי תמי' כי על דעת רבותינו הכתוב שאמר ועליהם תתנו מ"צ עיר כולם קולטות והנה היו צארן כנען ל"ז ערים וצעבר הירדן ו' נמלא שנתחלקו ציוטר וצהשווייה לכל ישראל כי ד' ערי מקלט יגיעו לכל שבט גם חשב שבט מנשה בכלל ארץ כנען מפני שרצו שם. ואולי צאלו ג' הערים רצה השם צעבר הירדן לכבוד טעה שיצדל הוא חליין אלל צכללס צטדה וצמניין היו. ועל דרך הפשט נראה כי ארץ עבר הירדן היתה גדולה מאד כי הם שני מלכי האמורי שהמקראות מפליגין צבן ואף כי עמון ומואב טהרו (מוהרו. כ"ל) צבן ומלכי ארץ כנען מלכי עיירות כל מושל עיר יקראו לו מלך כדכתיב מלך ירושלים אחד ומלך צברון

פי' הטור **מסעי** על התורה **תיד**

אחד ויתכן שכן היה המנהג בדורות ההם כל מושל עיר יקראו לו מלך או שהיה לכבוד ארץ ישראל כמדרש רבותינו והנה היתה עזר הירון גדולה מאד וראויה לשלש ערים ככל ארץ ישראל והיו שש ערים! צדס קולמות והמ"צ למגרשי הערים ולא למקלט: (לב) ולא תקחו כופר לנוס אל עיר מקלטו. פי' שלא נקח כופר ממי שנס לעיר מקלט ולהשיבו לעירו על די כופר אבל לא הולרך להזכיר שלא נקח כופר שלא ינוס שם כלל כי כל אורג נפש בשגגה מיד ינוס שמה כי יפחד מגואל הדם שלא ימיתנו בחוס לבנו או שלא יחסדנו במזיד: (לג) ולא תחגיפו את הארץ. כתב הרמב"ן מפני שאמר תחלה והיה אלה לכם לחוקת משפט לדורותיכם בכל מושבותיכם שאלו רמשפטים נוהגים גם בחוזה לארץ החמיר יותר ביושבי הארץ אשר שם השכינ' ואמר שלא תחניף אותה ושלא נעטף אותה. וענין חנופ' הוא הנאמר בקלות ארע רב תוליא השדה וגומר כרמים תטע ויין לא תשתה וגומר כי כל חנופה עוש' הפך הכרא' לעינים וענין הטומאה שתי' הארץ טמאה ולא ישכון בה כבוד השכינה בהיות בה דם נקי שלא נתכפר בה שופכו. ובספרי דורש ולא תחניף את הארץ אזכרה לחנפים שלא יחניפו לרועה כי מתחלה הזכיר לא תקחו כופר לפוטרו והזכיר עוד שלא יחניפו לו עוד למעלתו או לכבוד משפחתו בלא מקח שומד כי אם תנחנו נחניף להם הנה נחניף הארץ תחת יוספיה:

לו (ו) **ולא תסוב נחלה**. אמרו רבותינו שלא נהג אלא באותו הדור. וכתב הרמב"ן לזה הכתוב שאם ימות אדם מן היום ההוא והלאה עד שתתחלק הארץ ותהיה צנו יורשת אותו שלא תינשא לשבט אחר שלא יבא האיש ההוא צעת חילוק הארץ לקחת לו נחלה בתוך מטה אחר כי יותר יקפידו צעת חילוק הארץ שלא יתערבו השבטים זה בזה בנחלתם אבל לאחר חלוקה כבר נודע' הנחל' ולא יקפידו כ"כ וצבצור שלא נודע זמן החילוק ההוא הזכיר בכל הדור. ונכון הוא על דרך הפשט שאין לפרש ולא תסוב כמו טעם לדבר פי' כדי שלא תסוב אבל הם שתי מלות לזה ציורשת נחלה שלא תנשאנה רק למטה אזיהם ולזה בנשואות כבר אשר תצוא אליהן נחל' אחרי היותן לאיש שלא תסוב למטה אחר אבל ירשו אותן אחיהן או קרוביהן לא צניקן ובעליהן והזכיר תחלה צבנות ללפחד ואחר כך בכל צת יורשת נחלה ואמ' בכל ישראל שלא תסוב נחלה ממטה אל מטה אחר שאף הנשואות או המואדות אם יעצרו ירשו אותן אנשי המטה שלם יפרדו מנחלתן:

נשלם ספר במדבר סיני. שבח לבורא עולם אשר נתן תורה לעמו ישראל בסיני:

